

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI**

**İSLAMOFOBİNİN YÜKSELMESİNDE AŞIRI İSLAMİ
GRUPLARIN YERİ**

SIDDIKA YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. SİDDİK KORKMAZ**

KONYA 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sıddıka YILMAZ
	Numarası	138106051006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / Mezhepler Tarihi Bilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ
	Tezin Adı	İslamofobinin Yükselmesinde Aşırı İslami Grupların Yeri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “İslamofobinin Yükselmesinde Aşırı İslami Grupların Yeri” başlıklı bu çalışma 27/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Sıddık KORKMAZ	
2	Doç. Dr.	Doğan KAPLAN	
3	Doç. Dr.	Osman Zahid ÇİFÇİ	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sıddıka YILMAZ		
	Numarası	138106051006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Mezhepler Tarihi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	İslamofobinin Yükselmesinde Aşırı İslami Grupların Yeri			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sıddıka YILMAZ

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sıddıka YILMAZ		
	Numarası	138106051006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ		
Tezin Adı	İslamofobinin Yükselmesinde Aşırı İslami Grupların Yeri			

İslam korkusu olarak adlandırılan, Batı ülkelerinde uzun bir geçmişe dayanan İslamofobi, İslam'a ve Müslümanlara karşı sergilenen olumsuz tutum ve davranışların gerekçesi olarak gösterilmiştir. İslamofobi varlığının giderek artması ve Müslümanların yaşam şartlarını zorlandırması sebebiyle önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Batılı ülkeler, VIII. yy'da Endülüs'ün fethedilmesiyle başlayan ve 1960'larda Avrupa'ya yapılan işçi göçlerinin bir sonucu olarak Müslümanlarla iç içe yaşamaya başlamıştır. Bu tarihi süreçte Müslümanlara karşı sert ve düşmanca hareketlerini her zaman sürdürmüşlerdir. Bu ırkçı, ayrımcı, şiddet içeren tutumun Batı'nın imajını zedelemesi kaçınılmazdır. Bunun içindir ki Batılı devletler İslam coğrafyasında yaptıkları işgaller neticesinde ortaya çıkan İslami oluşumları ve onların faaliyetlerini, İslamofobi hareketlerinin birer gerekçesi olarak göstermişlerdir. Özellikle 11 Eylül saldırıları ve bu saldırıyı üstlenenlerin Müslüman bir örgüt olması dünyada İslam ve terörün bir arada anılmasına sebep olmuş, akabinde meydana gelen bir çok örgütün de İslam adına yaptığı terör faaliyetleri de bu düşünceyi beslemiştir.

Bu çalışmada ortaya koymaya gayret edileceği gibi Avrupa'da yükselen İslamofobinin öncelikli sebebi Müslümanların gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerden ziyade, Batı'nın önyargıları ve ırkçı hareketlerinde aranması gerektiğidir. İslamofobi, Müslümanlar üzerinde uzun bir geçmişi olan eylemlerin gizlendiği bir gölge kavram olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Müslüman, Avrupa, Terör, Önyargı, Anti-İslamizm

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Sıddıka YILMAZ		
	Student Number	138106051006		
	Department	Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ		
Title of the Thesis/Dissertation	The Place of Extreme Islamic Groups in The Rice of Islamophoaia			

Islamophobia, which is called the fear of Islam and based on a long history in Western countries, has been shown as the reason for the negative attitudes and behaviors exhibited against Islam and Muslims. Islamophobia emerges as an important problem because of the increasing presence of itself and making worse the living conditions of Muslims. Western countries began to live with Muslims starting with the conquering of the Andalusia in the 8th century and as a result of the labor migration to Europe in the 1960s. In this historical process, they have always maintained their firm and hostile actions against Muslims. It is inevitable that this racist, discriminatory, violent attitude will damage the image of the West. Therefore, the Western states have shown the Islamic formations and their activities as a result of the Islamophobia movements as a result of their occupations in Islamic geography. Especially the September 11 attacks and the fact that those who undertake this attack were a Muslim organization caused a mention of Islam and terror in the World together, and the following the terrorist activities of many organizations that took place in the name of Islam also fed this idea.

As will be attempted to show in this study, the main reason of rising Islamophobia in Europe is that it should be sought in the prejudices and racist movements of the West rather than the activities carried out by Muslims.

Keywords: Islamophobia, Muslim, Europe, Terror, Prejudice, anti-Islamism

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. KONUNUN ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI.....	1
2. İSLAMOFOBİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	3
2.1. İslamofobi/İslam Korkusu.....	3
2.2. Irkçılık / Racism / Etnisite.....	5
2.3. Anti-Semitizm.....	8
2.4. Terör.....	9
BİRİNCİ BÖLÜM.....	12
İSLAMOFOBİ ANLAYIŞININ TARİHSEL VE GÜNCEL GÖRÜNÜMÜ.....	12
1. TARİHSEL SÜREÇTE İSLAMOFOBİ.....	13
1.1. Endülüs.....	13
1.2. 1960 Avrupa'ya Göç.....	15
1.3. Berlin Duvarının Yıkılması- Soğuk Savaş Döneminin Sona Ermesi.....	17
1.4. 11 Eylül İkiz Kulelere Saldırı.....	18
2. İSLAMOFOBİYİ TETİKLEYEN UNSURLAR.....	20
2.1. Siyasette İslamofobi.....	24
2.2. Medya ve İslamofobi.....	26
2.3. Sosyal Yaşamda İslamofobi.....	29
İKİNCİ BÖLÜM.....	34
İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN OLAY VE KAVRAMLAR.....	34
1. İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN OLAYLAR.....	35
1.1. İran Devrimi.....	36
1.2. Afgan Cihadı Sonrası el-Kaide ve Taliban'ın Kurulması.....	38
1.3. Filistin Özgürlük Mücadelesi.....	40
2. İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN KAVRAMLAR.....	43
2.1. İslam / Radikalizm/Köktendincilik/Selefilik.....	43
2.2. Cihad.....	46
2.3. Cihadî Anlayış ve Terör.....	50

2.4. Müslüman Toplumlardaki Kadın Anlayışı.....	56
SONUÇ.....	63
KAYNAKÇA	65
ÖZGEÇMİŞ.....	66

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BKZ	:Bakınız
BM	:Birleşmiş Milletler
c.	:Cilt
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
N.E.Ü	:Necmettin Erbakan Üniversitesi
s.	:Sayfa
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.D.V.	:Türkiye Diyanet Vakfı
Trc.	:Tercüme Eden.

ÖNSÖZ

Avrupa'da yükselen İslam karşıtlığı, bu karşıtlığı Müslümanlara yönelik şiddet, hakaret ve dışlamaya varan yansımaları günümüzün önemli sorunu olarak dikkatleri üzerine çekmektedir. Tarih boyunca İslam'ın gelişip yayılmasına binaen, İslam'a karşı duyulan nefret ve düşmanlık Avrupa ve Müslümanların bir arada yaşamaya başlamasıyla başka bir boyut kazanmıştır. Bugün Batılı ülkelerde büyük ölçüde bir nüfus çoğunluğu bulunan Müslümanlar, ikinci sınıf insan muamelesi görmekte, ayrımcılığa, şiddete ve dışlamaya maruz bırakılmaktadır. İrkçılığın yeni bir boyutu olan bu eylemler, Avrupalı imajına gölge düşürmekte ve .batılı ülkelerin dünya karşısında kötü göstermektedir. Bunun içindir ki Batı, özellikler Sovyetlerin dağılmasının ardında dünyaya yeni bir düşman sunma ihtiyacı hissetmiştir. Bu da zaten tarihten beri var olan İslam'ın olası bir düşman olarak seçilmesi kaçınılmaz kılmaştır.

Seçilen yeni düşman ve o düşmanın Batı'ya bir tehdit oluşturması fikri medya ve siyasi söylemler yoluyla kamuoyuna kabul ettirilmiştir. İslam coğrafyasında meydana gelen oluşumların Batı üzerindeki terör faaliyetleri de bu planı desteklemektedir. Çalışmamızda özellikle bu nokta üzerinde dikkat çekilmiş olup, Batı'nın kendi şiddetini İslam'a yansıtmasının bir göstergesi olarak İslamofobi konusu ele alınmıştır.

Çalışmamız iki bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Giriş bölümünde konumuzun öneminden bahsedilmiş olup, sınırlandırılması yapılmıştır. Ayrıca İslamofobi kavramıyla gündeme gelen Anti-İslamizm, ırkçılık, Anti Semitizm ve terör gibi kavramların açıklanması ve İslamofobi ile ilişkilerine yer verilmiştir. Birinci bölümde İslamofobik hareketlerin tarihsel ve güncel görünüşleri ele alınmıştır. Bu bağlamda Endülüs'le başlayan süreç 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen saldırılara kadar götürülmüştür. Burada vurgulanmak istenen durum ise 11 Eylül saldırılarından çok önce Batı'nın Müslümanlara karşı birlikte yaşadıkları sürece uyguladıkları düşmanca ve dışlamacı tavrın var olduğunun gösterilmesidir. Zira böylelikle Batı'nın bugün yaptığı gibi İslamofobik eylemlerinin sorumlusu olarak İslam'ın gösterilmesinin yanlış olduğunun altı çizilmiş olmaktadır. Bunun yanı sıra Avrupa'da artarak devam eden Müslümanlara karşı sert tutumun, Avrupa'nın kendi içerisinde var olan tetikleyicilerinin de bir ürünü olduğu vurgusu yapılmıştır. Öyle ki,

Siyaseten desteklenen İslam düşmanlığı, medyanın da gücüyle halkı etkilemekte ve islamofobinin sosyal hayata bilinçli olarak yerleştirilmesine dikkat çekilmektedir.

İkinci bölümde, Batı'nın bugün yapmış olduğu gibi İslamofobiye kaynak gösterilen İslam coğrafyasında gerçekleştirilen bazı olaylara değinilmiştir. Bu olayların temel özelliği olarak Batı'nın işgaline karşı haklı bir direniş sergileyen ve bu doğrultuda oluşturulan Müslüman grupların, ilerleyen süreç içerisinde amaçlarından sıyrılıp terör faaliyetleriyle dünyaya korku salan birer grup haline gelmesidir. Öyle ki, bu grupların yapmış oldukları faaliyetler bugün İslamofobi kanadında sergilenen tutum ve hareketlerin haklı gerekçesi olarak gündeme gelmektedir. Böylelikle Müslümanlar birer terörist ve Batı onlara karşı tüm güçleriyle kendilerini savunmak ve korumak durumunda kalan taraf olarak görülmektedir. İslamofobiye kaynak gösterilen bu olayların yanı sıra bazı İslami kavramlar da karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde İslami radikalizm'den cihad anlayışına ve cihadın terör kapsamında değerlendirilmesine ayrıca kadının İslam toplumundaki yerine değinilmektedir. Zira bu bahsi geçen kavramlar gerek aşırı İslami oluşumların terör faaliyetlerinin birer dayanağı olurken, Batı tarafında ise İslamofobi hareketleri için haklılık gerekçesini teşkil etmektedir.

Çalışmalarım boyunca bana sürekli destek olan, fikir ve önerileriyle tezimin şekillenmesinde katkısı olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ'a teşekkür eder, bu eserin konuya ilgi duyanlara faydalı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ederim.

Sıddıka YILMAZ

Konya 2019

GİRİŞ

1. KONUNUN ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI

Hız. Peygamber'in vefatından itibaren İslam'ın yayılması ve gelişen İslam coğrafyasında İslam'ın anlaşılması doğrultusunda pek çok İslam yorum biçimleri ortaya çıkmıştır. Bunlar; İtikadi, fıkhi ve tasavvufi olmak üzere üç ana bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin yorumlanmasıyla oluşan pek çok oluşum Mezhepleri ortaya çıkarmıştır. Hiç şüphesiz İslam'ın yayılması, benimsenmesi ve uygulanması açısından bu mezheplerin önemli bir rolü olmuştur.

Günümüzdeki oluşumların aksine bu mezhepler İslam'ın en iyi yaşanılması doğrultusunda ortaya çıkmış ve dünyaya yayılarak İslam'a hizmet etmiştir. Günümüzde de ortaya çağdaş İslam Akımları adını verebileceğimiz oluşumlar görülmektedir. Bu akımlar, geçmiştekilerin aksine daha çok siyasi bir amaç doğrultusunda tarih sahnesine çıkmıştır. Çeşitli ideolojileri doğrultusunda İslam'ı anlayıp aktarma yoluna giden bu akımlar geçmişteki mezheplerin aksine İslam'ın algılanmasında olumsuz bir imaj bırakmışlardır.

Günümüz şartlarında çeşitli ırk ve dinden insanlar birlikte yaşamak zorundadır. Bu durum içerisinde dünyanın çeşitli yerlerinde farklı dini gruplarla birlikte yaşayan Müslümanların görmüş olduğu ikinci sınıf muameleye, şiddete, ayrımcılığa ve dışlamaya, bahsetmiş olduğumuz akımların faaliyetleri doğrultusunda meşru bir özellik kazandırılmaktadır. Zamanla islamofobi kavramı ortaya çıkmış ve sorumlular olarak Müslümanlar gösterilmiştir.

Bu durumda öncelikli olarak İslam adına oluşturulup terör faaliyetleriyle İslam anlayışını kötüye kullanan akımlar ve faaliyetleri ve bunun doğrultusunda Batı'da İslam'a ve Müslümanlara yaklaşımın incelenmesi gerekli görülmüştür.

Çalışmamızda, İslamofobi kavramı ve islamofobi ile ilişkilendirilen kavramlara açıklık getirilmiştir. Bununla birlikte islamofobinin tarih sahnesine çıkışı ve yayılmasında etkili olan tarihi olaylar ele alınmıştır. Ayrıca Batı'nın İslamofobi

eylemleri için birer dayamak oluşturması açısından İslami kavramlar incelenmiştir. Sonuç olarak islamofobi adı verilen haksız hareket ve sytlemler tek taraflı değil, hem Batılılar hem de Müslümanların karşılıklı faaliyetlerinin bir ürünü olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır.

2. İSLAMOFOBİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

İslamofobi kavramının tanımlanması kullanıldığı alanların belirtilmesinden önce onunla ilgili kavramların açıklanması faydalı olacaktır.

İslamofobi daha çok ‘ön yargı’(prejudice), ‘ayrımcılık’ (discrimination), ‘dışlanma’(exclusion), ‘şiddet’ (violence)¹ ve Xenofobia, yabancı korkusu² gibi kavramlara atfen tanımlanmıştır. Ayrıca İslamofobi ile ilgili yapılan tanımlamalar da ‘ırkçılık’ (racism), ‘yabancı düşmanlığı’ (xenophobia), ‘Yahudi düşmanlığı’ (anti-semitizm) ve ‘İslam düşmanlığı’ (anti-İslamizm) kavramları da gündeme gelmektedir.³

‘Ön yargı’ kavramı daha çok Batı medyasında ve Batılıların gündelik hayatında Müslümanlar aleyhine sergiledikleri tutumu karşılamaktadır. ‘Ayrımcılık’ kavramı ise Müslümanların iş hayatında, eğitim ve sağlık hizmetleri alımında karşılaştıkları farklı uygulamaların doğurduğu zorlukları ifade eder. ‘Dışlanma’ ile Müslümanların yönetime dâhil edilmemeleri, siyasî ve demokratik haklarını kullanmaktan yoksun bırakılmaları anlatılmaktadır. Müslümanlar tarafından yapılan sözlü sataşmalar ile fizikî saldırılar da ‘şiddet’ kavramı içerisinde değerlendirilir.⁴ Korku, önyargı ve şiddet kendinden olmayı yabancılaştırmış ve bütün bunlar İslamofobiyi oluşturmuştur.

2.1.İslamofobi/İslam Korkusu

İslam ve fobi kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan kelime, anlam olarak “İslam Korkusu” demektir. Terim olarak, İslam ve Müslümanlardan korkma, İslam’a karşı nefret ve kin duygularını ifade eden bir kavramdır.

Fobi (phobia) köken itibariyle Grekçe bir kelime olup, Yunan mitolojisinde “dehşet tanrısı ” olan Phobos’ tan geldiği bilinmektedir.⁵ İslamofobi, “yabancı

---

¹ M. Ali Kirman, “İslamofobinin Kökenleri Batılı Mı, Doğulu Mu?”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, sayı 21, 2010, s.22.

² Ergun Göknel, *Öteki'den Düşman'a İslamofobi-I*, Kanak Yayınları, İstanbul, 2015, s.21.

³ M. Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2004, s. 105.

⁴ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.22.

⁵ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.22; Barın, *Tedirgin Nefret İslamofobi ve Daeş*, Tezkire Yayınları, İstanbul, 2016, s.49.

korkusunun dini bir kategori altındaki şekli olarak İslam korkusuna dayalı bir Müslüman karşıtlığı” biçiminde ifade edilmektedir.⁶

Kavramsal olarak İslamofobi zamanla hem İslam’dan korkma ve ürkme hem de Müslümanlardan çekinme ve onlardan hoşlanmama şeklinde tezahür eden bir korkudan, kaynaklanan çeşitli söylem ve tavırlar bütününden oluşan bir olguya dönüşmüştür.⁷

İslamofobi, bir terim olarak ilk kez 1922’de Etienne Dinet’in kaleme aldığı bir makalede yer almıştır. Makalede İslamofobi, “*İslamofobi, İslam’a karşı temeli olmayan bir düşmanlıktır. Müslüman bireylere ve toplumlara gösterilen haksız ayrımcılığın uygulamadaki sonuçları ve Müslümanların siyaset ve toplumsal olayların belli başlı akımlarından dışlanması İslamofobinin ana unsurlarıdır.*” şeklinde tanımlanmıştır.⁸

Kelimenin yapısı itibariyle korku üzerinde durulsa da durumun basit bir korkudan öte özellikle kelimenin kullanıcılar açısından ne kadar anlam yüklü olduğuna değinmekte de fayda vardır. Şöyle ki “fobi” klinik psikolojide çoğunlukla rasyonel bir temele dayanmayan ve korku duyulan şey ile kişi arasında orantısız veya haddinden fazla bir endişe ve korkuyu anlatmak için kullanılan bir kavramdır.⁹ Böylece böyle bir psikolojiyle oluşan korkunun, korkudan çok daha öte düşmanlığı ihtiva ettiği sonucunu çıkarmış oluruz.

Bütün bu tanımlardan anlaşılacağı üzere, İslamofobi, İslam dininden ziyade Müslüman kimliğine yönelik ve bu kimliğin gittikçe daha ‘görünür’ olmasına duyulan bir korku olduğu sonucu karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer ifadeyle, Batı toplumlarında Müslümanlara karşı sergilenen İslamofobik eğilimler “İslam’ın görünürlüğünde gözlenen artışın yansımasıdır. İslam’ın görünürlüğü bağlamında

---

⁶ Nesrin Akıncı Çötök, H.Musa Taşdelen, “Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2013, s.5; Mevlüt Kaya, Avrupa’da İslamofobi ve Türkofobi: Gümülçine’de Yenice Mahalle Camii’nin Kundaklanması Örneği, *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, sayı 2, 2018, 132.

⁷ M. Ali Kirman, “Müslümanların İslamofobi İle İmtihanı”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.6.

⁸ Göknel, *İslamofobi-I*, s.31; Barın, *Tedirgin Nefret*, s.50.

⁹ Ali Murat Yel, Avrupa ve İslam, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, Ankara, 2012, s. 12.

camiler, minareler, İslamî okullar ve dinî eğitim, imam ve ataşe gibi dinî yetkililer, siyasî hareketlilik ve temsilciler, helal gıda, mezarlık ve başörtüsü sayılabilir.¹⁰

Hal böyleyken, “İslamofobi” kavramı sözlü ve yazılı kullanıma girmiş bulunmaktadır. Sonuç olarak da bir korku ve önyargı kültürü hızla ve itina ile inşa edilmiştir. İslamofobi yeni bir terim olsa da, İslam karşıtlığı Avrupa’da eskilere dayanır. Tarihsel süreçte değineceğimiz üzere yaşananları sadece 11 Eylül ile ilişkilendirip sosyal oluşumun aldığı zararı Müslümanların üzerine yıkmak istenilmektedir. Bu durum, Batı tarihinin derin geçmişindeki anti-islamizm’i inkâr etmek demek olup, 11 Eylül öncesinde de var olan aşırı ırkçı eğilimleri görmezden gelmek anlamını taşıyacaktır.¹¹

Yazılı ve görsel medyada ve çeşitli internet sitelerinde Batılıların Müslümanları, Müslümanların da Batılıları itham ederek sorumluluğu karşı tarafa yıkmaya gayretiyle yaklaşımları da kavramla ilgili belirsizliği arttıran bir diğer unsurdur. Tanımlamadaki en temel sorun, İslamofobinin kavramsal bir belirsizlik içermesinin yanı sıra yüzyıllar öncesine uzanan köklü bir geçmişi olması neden ile çok çeşitli sebeplerden beslenmesinden kaynaklanmaktadır.¹²

2.2.İrkçılık / Racism / Etnisite

İrkçılık, hiyerarşik bir sınıflama içinde aşağı görülen ırka karşı, şiddet ve aşağılama dolu davranış ve düşüncelerdir.¹³

Antropolojide ırk konusunda yapılan çalışmaların çoğunda, ırksal sınıflandırmalar için fiziksel nitelikler ön planda tutulmuştur. Tabi ki bu niteliklerin

---

¹⁰ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.27-28.

¹¹ Kadir Canatan, “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım”, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2007, ss.26-27; Huriye Martı, “İslamofobi ve Avrupa’da Müslüman Kadın İmajı”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.7, sayı 13, 2018, s.40.

¹² Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.22.

¹³ Ahu Sumbas, “Batı Avrupa’da Yükselen Yeni-İrkçılık Üzerine Bir Deneme”, *Alternatif Politika*, c.1, sayı 2, 2009, s.263.

en belirginini deri rengidir ve siyah-beyaz ayrımının günümüze kadar ulaşması da bunu göstermektedir.¹⁴

İrkçılık, en sade ifadesiyle biyolojik özelliklere dayalı üstünlük iddiasıdır. Peki İslamofobiyi bir tür ırkçılık eylemleri olarak görmek mümkün müdür? İslamofobide sanılanın aksine biyolojik bir üstünlük söz konusu değildir. Fobinin korku barındırması üstünlük durumunu da ortadan kaldırmaktadır. Korkan bir kimsenin korktuğu şeyden kendisini üstün görmesi mümkün görülmemektedir. Üstünlükten daha çok bir çaresizlik söz konusudur, korkunuz ondandır. İslamofobinin ırkçılıkla benzer kullanımının temel sebepleri arasında ırkçı eylemler, yabancı düşmanı eylemler ve İslamofobiye dayalı eylemlerin yeterince birbirinden ayrılmaması olarak görülmüştür.¹⁵ Bu bağlamda şiddet içeren eylemler üstünlük göstergesi olmasında dolayı ırkçılık olarak adlandırılabilirken, Müslümanlara karşı tedbir, savunma eylemleri ise korku ve endişenin bir ürünü olarak İslamofobi olarak adlandırılabilirler. Fakat sanılanın aksine korku Batı dünyası için sadece bir kamufle görevi görmektedir. Oysaki sergilenen tavırlar savunmacı olsun saldırı amaçlı olsun bir tür ırkçılığı barındırmaktadır.

Avrupa’da Müslümanlara karşı sergilenen tavrın ırkçılığın yeni bir türü olduğu bir dönüşümü olduğunu da söyleyenler olmuştur. Bu Modern ırkçılıktır. Modern ırkçılık, yabancı düşmanlığından öte önyargıların şekillendirdiği bir dışlamadır.¹⁶

Deri rengine dayalı ırksal sınıflama, insan eşitliği, insan hakları gibi düşüncelerin değerlendirilmesiyle ırksal sınıflama düşüncesi zamanla ilgiyi kaybetmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra biyolojik açıdan ırkçılık sönmeye başlamış yerini kültürel eşitsizliğe bırakmıştır.¹⁷ İrk olgusu tamamen kaybolmamış, ilerleyen zamanlarda bir yeni türünü meydana getirmiştir. İnsanlar, ırk adı altında olmasa da farklı sınıflamalarla kendilerini farklılaştırmışlardır.

---

¹⁴ Sumbas, “Yükselen Yeni-İrkçilik”, s.263.

¹⁵ Hasan Karaca, “Kaygılı Kargaşalar”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.22

¹⁶ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.84.

¹⁷ Eylem Sayın, Hakan Candan, “Küresel İrkçılığın Yükselişi”, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı 4, 2016, s.38.

İrkçılığı değişen boyutuyla birlikte iki farklı kola ayırmak mümkündür. Bunlar; klasik ırkçılık ve yeni- ırkçılıktır.¹⁸ Klasik ırkçılık, biyolojik ırkçılık, insanların biyolojik ve fiziksel özellikleriyle sınıflandırılmasıdır. Fakat zamanla bu ayırımın genetik bilimince mümkün olmayacağı kanıtlanmıştır. Bunun üzerine ikinci tip ırkçılık vücut bulmuştur; Kültürel ırkçılık... Fanon'a göre kültürel ırkçılık, kendi gelenek ve kültürlerinin diğer grupların gelenek ve kültürleri karşısında daha değerli olduğunu düşünmek ve ona göre tutum ve davranışlar sergilemektir.¹⁹ Ayrıca Fanon, baskın unsurun biyolojik özelliklerin farklılığı olmadığını, kültürel özelliklerdeki farklılığın baskın unsur olduğunu söyler. Göçmenler, mülteciler, yerli olmayanlar, kısacası o ülkenin sahibi olan hakim grup dışında kalanlar, sonradan geldiği düşünülen yabancılar yeni ırkçılığın unsurlarıdır.²⁰

Kapitalist ilişkiler, göç, küreselleşme nedenlerle bir arada yaşamak ve belirli değerleri paylaşmak zorunda kalan farklı kültür din ve geçmişe sahip insanların birbiriyle daha yakın ilişkiye girmesi ırkçılığın yukarıda bahsettiğimiz dönüşümünün başlıca sebepleri arasındadır. İrkçılığın yeni görünümü olan yeni-ırkçılıkta farklı bir ırka ait olmanın dışında, başka kültür, din, coğrafyaya ait olan göçmenleri de dahil etmek üzere ötekileştiren geniş bir olgudur.²¹ Mülteciler, göçmenler topluma birer şeytan gibi gösterilmiş, yabancı düşmanlığı ya da yabancı korkusunu oluşturulmuştur. Böylece dışlayan ve dışlanan olmak üzere, ırkçılık kendini tekrar göstermiştir.²²

İrkçılıkta, kişinin kendi kimliğini değerli görmesiyle ben merkezci bir düşünce ve dışlama ortaya çıkmaktadır.

Önyargı, yabancı düşmanlığı, farklılığa tahammülsüzlük ve benzeri düşüncelerle ırkçılık kendini göstermektedir. Var olan gelenek ve kültüre

---

¹⁸ Sumbas, "Yükselen Yeni-İrkçilik", s.265; Sayın, "Küresel İrkçiliğin Yükselişi", s.40.

¹⁹ Hatice Çoban Keneş, "Yeni İrkçi Söylemlerin Eklemli Niteliği Ve Medyanın İşlevi", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.69, 2014, s.411.

²⁰ Sumbas, "Yükselen Yeni-İrkçilik", s.269.

²¹ Sumbas, "Yükselen Yeni-İrkçilik", s.267.

²² Sayın, "Küresel İrkçiliğin Yükselişi", s.41.

yabancıların girmesine karşı, topluma yabancıların girmesiyle düşmanlığın ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu anlayışıdır.²³

Avrupalı değerlerini benimseyen bir Afrikalı, bir Yahudi ya da sonradan Hıristiyan olan bir Müslüman'a karşı yaklaşımlar hep ikincil sınıf yaklaşılıyor olması yeni ırkçılığın bir göstergesidir.²⁴

İslamofobinin ırkçılık kapsamında değerlendirilip değerlendirilmemesi karmaşasına bu yeni ırkçı yaklaşım açıklık getirmektedir. Biyolojik ırkçılığın rafa kaldırıldığı günümüz dünyasında ırkçılık kendisini, başka bir formda göstermiştir. Ve bu kültürün başka bir kültürle, dinin başka bir dinle olan ilişkilerinde yabancılara yer verilmemesi şeklini almıştır. Yabancıya duyulan korku ve zamanla yerini alan düşmanlık Batı dünyasında üstün Avrupa kültürü anlayışına zarar vereceği düşüncesiyle İslamofobik eylemlerde kendini göstermiştir.

2.3. Anti-Semitizm

Anti-Semitizm, Yahudi düşmanlığı veya Yahudilere karşı duyulan ırkçı nefreti ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha anlaşılır bir ifadeyle 'Yahudi düşmanlığı' Yahudilere ve Yahudi dinine karşı özellikle Haçlı Seferleri'nden sonra Avrupa'da gelişen ve kökleri siyasî rekabete dayanan olumsuz ve düşmanca bir tutum olarak tanımlanmıştır.²⁵ Anti-Semitizm olarak adlandırılan bu düşmanlık zamanla Müslüman kesime kaymış ve Anti-İslamizm olarak şekil değiştirmiştir. Anti-İslamizm, İslamofobinin doğurduğu sonuçlardan biridir. Korkunun nefrete dönüşmesi. Anti-Semitizm ve Anti-İslamizm kavramlarında ırkçılık kendini göstermektedir. Nefret ve şiddet kendini üstün görmenin bir sonucudur.

Anti-Semitizm ve Anti-İslamizm kavramsal olarak benzerlik ifade etmesinin temel sebebi İslam'ın son din olma iddiaları, Yahudiliğin ise milli din bağlamında dini sadece Yahudi ırkına hasretmeleri gibi ideolojik söylemlerine karşı bir duruşun

²³ Çoban Keneş, "Yeni İrkçı söylemlerin Eklemlı Niteliği", s.412

²⁴ Sumbas, "Yükselen Yeni-İrkçılık", s.270.

²⁵ Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, ss.247-248.

oluşmasıdır. Bundan hareketle ırkçılığın sadece Anti-Semitist düşüncede olduğu, Anti-İslamist düşüncenin ise daha çok siyasi bir doktrine işaret ettiği şeklinde ayrım da yapılmıştır.²⁶

Bugün İslamofobi, anti-İslamizm ile eş anlamlı duruma geldiği söylenilebilir. Buna sebep olan durum ise zamanla korkunun, İslam'ın ve Müslümanların düşmanca reddine dönüşmesidir. Müslümanların, insan olarak eşit değerde olmadığı vurgulayan bu anlayış, Müslümanları uygulamaları veya grup aidiyetleri sebebiyle dışlanmaya zorlamıştır. Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür; İslamofobi önyargıların, sınırlamaların, ayrımcılığın ve şiddetin Müslümanlara ve İslam'a karşı uygulandığı geniş bir sistemdir.²⁷ İslamofobi, daha sosyolojik bir kavram olarak Batılı toplumların İslam karşısındaki korku, nefret, kınama, küçümseme gibi tutumlarını dile getirmektedir. Bu duyguların temelinde aile, sosyal çevre, eğitim ve medya gibi kurumlar aracılığıyla aktarılan ve yeniden üretilen tarihsel ve kültürel önyargılar yatmaktadır. İslamofobi kavramı, sosyolojik bir mahiyet arz ederken anti-İslamizm kavramı daha ideolojiktir.²⁸

2.4. Terör

Terör, içinde şiddet barındıran, savunduğu ideolojileri uğruna sivil halkı dahi hedef alarak yıkıcı eylemlerin adıdır. Genel olarak toplumdan dışlandığını, horlandığını ve psiko-sosyal baskı altında olduğunu düşünen, yaşadığı ortama uyum sağlayamayan kişiler tarafından gerçekleştirilir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra iki kutuplu Soğuk Savaş döneminde bazı devletler terörü kendi devletlerinin bekası için bir amaç olarak kullanmıştır. 1990'larda Sovyetler'in dağılmasından sonra iki kutuplu düzen bozulmuş ve terör eylemleri küresel terör eylemleri olarak adlandırılmıştır. İçerisinde DAES, PKK,

---

²⁶ Özcan Hıdır, "Anti-Semitizm ve Anti-İslamizm Benzerlikler ve Farklılıklar", *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni yayınları, Ankara, 2007, ss.93-95.

²⁷ Göknel, *İslamofobi-I*, s.35.

²⁸ Kadir Canatan, "İslamofobi'nin Tarihsel ve güncel Görünümleri", *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.10.

Taliban, El-Kaide, PYD, YPG gibi terör örgütlerinin bulunduğu birçok terör örgütü silahlı eylemler ile kendilerini dünyaya duyurmaya çalışmışlardır.²⁹

Terör örgütleri gerçekleştirdikleri vahşice saldırılarına bir dayanak oluşturmak, o saldırıları bir anlamda meşrulaştırmak, bünyelerine yeni bireyler kazandırmak adına bir ideolojiyi ön plana çıkarırlar. Bu uğurda istismar ettikleri kitlelerin sembollerini ve kavramlarını kullanarak bu meşrulaştırma işlemi bir anlamda gerçekleştirmiş olurlar. Bu dayanak kimi zaman PKK teröründe olduğu gibi etnik unsurların istismarına dayanır. Bazı terör örgütleri ki konumuzun da temelini oluşturan dini istismar ederek yapmış oldukları eylemleri meşrulaştırma yoluna gitmişlerdir. Bu terör örgütleri, DAESH, Taliban, Hizbullah, İslami Harekât Örgütü, Boko Haram, Şebab vs. olarak sayılabilir. Bu terör örgütleri şeriat hükümlerinin geçerliliğini savunan, radikal İslamcı olarak adlandırıldıkları ve yapmış oldukları terör faaliyetlerini İslam adına yaptıklarını iddia edip İslami kavramlarla eylemlerini meşrulaştırdıkları için bu gün bütün dünyada “İslami Terörizm” kullanımının gündeme gelmesine sebep olmuşlardır.

11 Eylül saldırılarının El-Kaide terör örgütü tarafından üstlenilmesiyle bütün dünyayı saran İslami terör korkusu İslamofobik faaliyetlerin gün yüzüne çıkmasına sebep olmuştur. Aslına bakılırsa tarih boyunca var olan İslamofobik hareketler de bu terör saldırıları vesilesiyle kendi ırkçı eylemlerine dayanak bulmuştur. Evet İslamofobinin dönüm noktası 11 Eylül saldırıları olmuş ya da zaten var olan eylemler o gün bir isim sahibi olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bütün Avrupa devletlerinde bir İslam korkusu baş gösterdi. İslam karşıtı hareketler giderek arttı. Müslüman olan herkesin bir terörist olduğu algısı ABD ve Avrupa medyası tarafından hızla zihinlere işlenmeye başladı.

İslami terörizm konusunda Batı’da iki hileli yaklaşım söz konusudur: İlki, İslam’da şiddet ve terör çağrıştıran ayetler içeren Kur’an, Müslümanları yönlendirmektedir, yani kutsal metinler aktiftir. İkincisi Yahudi ve Hıristiyanlar

---

²⁹ Elvin Abdurrahmanlı, “Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2018, s. 598.

kutsal metinlerini, şiddet ve terör çağrıştıran pasajlar içerse de, istedikleri gibi yorumlama yeteneğine sahiptir, yani metin pasiftir.³⁰ Buradan şunu anlıyoruz ki yansıtma ilkesi her haliyle islamofobik düşüncede önemli bir yere sahiptir. Batı kendi geçmişindeki din adına yaptıkları saldırı ve savaşları, kutsal metinlerindeki şiddet söylemlerini İslam'ın gölgesinde bırakarak kamuoyunu yönlendirmektedir.

---

³⁰ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s.26.

BİRİNCİ BÖLÜM
İSLAMOFOBİ ANLAYIŞININ TARİHSEL VE GÜNCEL
GÖRÜNÜMÜ

1. TARİHSEL SÜREÇTE İSLAMOFOBİ

İslamofobi için başlangıç tarihini politik düşmanlığa kadar götürmek uygun olmayacaktır. Tarihte kendi coğrafyasında yayılma politikası uygulayan bir tehlike ile karşı karşıya kalındığında bu tehlike savaş yoluyla uzaklaştırılır ya da ortadan kaldırılır. Oysa ki İslamofobi, İslam ile Avrupa'nın ya da İslam olmayan bölgelerin birlikte yaşamaya başladığı tarihle yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Yaşanılan bazı tarihi olaylarla da bu birliktelik tehlike olarak görülmüş ve içimizde yaşayan bir düşman figürü ortaya çıkmıştır. Bu yüzden ki bizim de ilk durağımız bu birlikteliğin başladığı zaman dilimi olacaktır.

1.1.Endülüs

Bu tarihi süreçte hiç şüphesiz en önemli karşılaşma 8. Yüzyılda İspanya'da Endülüs'ün Müslümanlar tarafından fethiyle gerçekleşmiştir. Müslümanların İber Yarımadası'nı kontrolleri altına almasıyla Hıristiyan Avrupa bunu kendisine yönelik bir tehdit olarak algılamıştır. Bu tarihten itibaren tarihinde ilk kez Avrupa Müslümanlarla bir arada yaşama tecrübesine başlamıştır.

711 yılından itibaren, Müslümanlar ve Hıristiyan halk çeşitli sahalarda sergiledikleri faaliyetlerle parlak bir medeniyetin oluşmasına tanık olmuşlardır.³¹ Dinin baskıcı yönetimi altında yaşayan Batı akli faaliyetlerden tamamen uzak karanlık bir çağ içinde yaşamaktaydı. Yanı başlarında gerçekleşen ilmi ve fenni ilerlemelere sadece seyirci kalan Hıristiyan halk Endülüs üzerine yapılan haçlı seferleriyle bu gelişmeleri yakından tanıma fırsatı bulmuş oldu.

Arapça eserlerin Latinceye çevrilmesi tanıma aşamasının ilk önemli adımı oldu. XI. yüzyılda Endülüs siyasi olarak zayıflamış olmasına rağmen tercüme hareketleri devam etti. Edebiyat, sanat ve her türlü faaliyetlerinde Endülüs'le etkileşim haline giren batı, kendisinden her alanda ileri olan düşmanından

---

³¹ Mehmet Özdemir, "Endülüs", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.11, İstanbul, 1995, s.223.

faydalanmaya devam etti. Öyle ki Müslümanları Hıristiyanlaştırma faaliyetleri gerçekleştirilirken dahi eser tercüme faaliyetleri teşvik edilmişti.³²

Ancak sekiz asır süren Endülüs ve Avrupa'nın bir arda yaşama tecrübesinin sonu yaşanan parıltılı dönemlere gölge gibi düştü. Müslümanların zorla Hıristiyanlaştırılması, Kur'an-ı Kerim ve diğer Arapça eserlerin toplatılması, kütüphanelerin boşaltılıp, geleneksel kıyafetlerin yasaklanması, camilerin kiliseye çevrilmesi ve bunun gibi pek çok baskı ve zorlamaya maruz bırakıldı. 1609-1614 tarihleri arasında da Müslümanların tamamı Endülüs'ten uzaklaştırıldı.³³

Batı sekiz asır içinde yaşayan birlikte pek çok değeri sahiplenip paylaştığı, kendisinden öğrendiği gelişmelerle gelişimini sağladığı insanlarla bir arada yaşamayı başaramadı. Kendisinden olmayan öteki, düşman olarak gördükleri Müslümanları hiçbir baskı ve zorlamaya maruz kalmadığı sekiz asır tarih sahnesinden bu şekilde silmiş oldu.

1071 Malazgirt Zafer ile birlikte Müslümanlar Hıristiyan toprakları olan Anadolu'yu fethetmeye başladı. Başta Kudüs olmak üzere Hıristiyanların kutsal sayılan bölgeleri tehlikeye girdi. Bu olay Roma Katolik kilisesi ve Doğu Hıristiyanları arasındaki tarihi ayrılığı ve düşmanlığı ortadan kaldırıp ortak düşmana karşı savaş açmayı gerektiriyordu. 1095-1291 yılları arasında Kudüs ve çevresini ele geçirmek için askeri seferler düzenlediler.

XII ve XIII. yüzyıllarda ki haçlı seferleri, çok sayıda kuşatmadan sonra 1453 yılında İstanbul'un fethi, 1538 yılında Preveze ve 1571 yılında İnebahtı deniz savaşları ve 1529 ve 1683 yıllarında Osmanlı'nın iki kez Viyana'ya kadar gelerek Avrupa'nın kapılarına dayanması bu süreçteki önemli tarihi karşılaşmalardır. Ayrıca Kuzey Afrika ve Anadolu'nun işgali gibi sömürgecilik döneminde Avrupalı birçok ülkenin İslam milletleriyle olan ilişkisini de bu bağlam da belirtmek gerekir.³⁴ Sömürgecilik faaliyetleri sebebiyle Batı ve İslam'ın karşı karşıya gelmesi Müslümanlara ve İslam'a karşı duyulan korku, şüphe ve nefretin kökenlerini bu

---

³² Özdemir, "Endülüs", s.223.

³³ Özdemir, "Endülüs", s.216.

³⁴ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s. 26.

tarihlere kadar çekmiştir. Böylece Batı karşısında İslam, tarihten günümüze ‘öteki’ olarak sembolleştirilmiştir.³⁵

1.2.1960 Avrupa’ya Göç

İslamofobinin başlangıcı Endülüs’ün fethine kadar götürülmektedir. Aslında islamofobi her ne kadar İslam ve Hıristiyanlık arasındaki tarihi karşılaşmalara ve çatışmalara kadar da geri götürülebilse de bu sürecin dönüm noktası, 1960’lı yıllardan itibaren Avrupa’ya yaşanan işgücü göçü olmuştur.³⁶

II. Dünya Savaşı sonrasında 1960’lı yıllarda yoğun olmak üzere 1980’e kadar devam eden Avrupa’ya işçi göçlerinin yaşanmaya başlamasının sonucunda bu göçle birlikte Müslümanların Avrupa’da varlığı gözle görülür oranda artmıştır. İlk etapta Avrupa’da geçici bir olgu olarak görülen Müslümanlar karşısında Avrupalılarda ciddi bir nefret ve düşmanlık söz konusu olmamıştır. Hatta tam tersine “konuk işçilik” dönemimde Avrupa’da Türk ve Arap işçiler kötü koşullarda çalıştırılan zavallı insanlar olarak görülmüştür.³⁷ Fakat zamanla bu etnik ve kültürel olarak çeşitlilik karşısında Avrupa, dışlamacı bir tavır sergilemeye başlamıştı. Zamanla bu dışlama şiddete, ırkçı eylemlere dönüşmesiyle dikkatleri üzerine çekmiş ve yapılan eylemleri haklı göstermek adına İslamofobi gibi bir kavramın arkasına sığınarak mazlumunu oynamaya başlamıştır.³⁸

Müslümanların bugün, Avrupa ülkeleriyle entegrasyon sorunu yaşadıkları bir gerçektir. Acaba bu entegrasyon sorununun gerçek nedeni onların sahip oldukları dinin kendisi mi, yoksa kendi yaşam tarzları mı? Elbette Batıda yaşayan Müslümanların iki önemli değeri olan din ve dili koruma içgüdüleri bunların başında gelir. Fakat bu entegre olayına yeniliğe kapalı bir köktendinci düşünceyle yaklaşmak tabii ki Müslümanların kendi anlayışlarından kaynaklanmaktadır.

---

³⁵ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.51.

³⁶ Barın, *Tedirgin Nefret*, s. 84.

³⁷ Büşra Kepenek, “Avrupa’da İslam Düşmanlığı ve İslamofobi”, *Avrupa’da Göç ve İslamofobi*, Ed. Bünyamin Bezci, Soner Tauscher, Fikret Topal, Sakarya Üniversitesi Diaspora Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİAM), Ankara, 2017, s.130.

³⁸ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.84.

Entegrasyon sorunun nedenini bazı Avrupalılar İslam Dininde ararken bazıları İslam'dan ziyade Müslümanların buna neden olduğu kanaatini taşımaktadır. Yaşanan sorunun kaynağı olarak İslam'ı görenler, İslam dininin tolerans, kadın-erkek eşitliği, demokrasi, insan hakları, vatandaşlık ve sekülerleşme gibi liberal değerlerle ve kurumlarla uyuşmadığını ileri sürmektedirler. Maalesef İslam ülkelerinde yaşanan bir takım olaylar da batıların bu tezine destek sağlamaktadır. Meseleye entegrasyon açısından bakılacak olursa, farklı din mensupları ile bir arada yaşamak Müslümanlar için yeni bir söylem ve tecrübe alanı değildir. Zira Müslümanlar İslam tarihi boyunca bir arada yaşama tecrübesine ve huzur içinde birlikte yaşamayı başarmış bir medeniyete sahiptir. İkinci olarak, sorunun kaynağını İslam'dan ziyade Müslümanlar olarak gören bazı Batılı ilim adamları ise; Geçmişte İslam'ın özgürlüğe, bilimsel ve ekonomik özgürlüğe öncülük etmiş olduğunu vurgulamış ve bugün için İslam'ın, bu üç alanda bir engel teşkil ettiğine dair söylemleri eleştirmişlerdir. Zira İslam bu alanlardaki başarılarını Müslümanların bugünkünden çok daha fazla inançlarının kaynaklarına ve telkinine yakın oldukları dönemlerde sergilediklerinin altını çizmişlerdir.³⁹ Tekrar başa dönecek olursak sorun, İslam'ın Müslümanlara ne yaptığı değil, Müslümanların İslam'a ne yaptığıdır.

Gerçekten de meseleye biraz da bu açıdan bakılırsa, aslında sorunun bizatihi İslam'ın kendisinden değil, İslam adına, Müslümanların yaptıkları akıl almaz tutum ve davranışlardan kaynaklandığı görülecektir. Dolayısıyla esas sorun, İslami değerlerin Batılı değerlerle uyuşup uyuşmadığı değil, Müslümanların yaşam tarzlarının gerçek İslami değerlerle uyuşup uyuşmadığıdır. Müslümanların dininden ziyade, kültürel yaşam tarzlarıdır. Bu yüzden Batıda gerçek anlamda dini bir dışlamadan söz edilemez. Bu islamofobiden daha çok Müslümanfobi'dir. Din (İslam dini) Müslümanları farklı yapan unsurlardan sadece birisidir, ancak dışlamanın özünde esas itibariyle, Müslümanların sahip oldukları kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasi nedenler yatmaktadır.⁴⁰

---

³⁹ Mustafa Köylü, İbrahim Turan, "AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü: Tehdit Mi, Yoksa Fırsat Mı?", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 29, 2010, s.11.

⁴⁰ Köylü, "AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü", s.12.

Avrupa’da uzun dönemden beri devam eden İslam korkusu tarihi bir olayla yenilenmiştir. Bu olay, çağdaş İslam korkusunu tazelemiş veya İslam karşıtlığının güncelleşmesini ve hızla yoğunlaşmasını sağlamış olan 1979 İran Devrimidir.⁴¹ Bu olayla Siyaset ve İslam birlikte anılmaya başlanmış ve 1979 İran Devrimi’nden sonra yapılan yayınlar İslam tehdidinden bahsetmeye başlamıştır. Ayrıca “İslam fundamentalizmi” konusunda yazılan kitaplarda artış yaşanmıştır.⁴² Bu devrim esnasında rehine krizlerinin yaşanması, elçiliklere yapılan saldırılar ve terörizme destek verilmesi gibi olaylar Batı tarafından bir güvenlik sorununu oluşturmuştur.⁴³

O yıllarda sosyal ve ekonomik zorluklar içinde olan Avrupa’ya yeni bir düşman oluşturularak insanların düşünceleri başka bir yöne çevrilmiştir. Tıpkı 1989 Berlin Duvarının yıkılmasıyla sona eren soğuk savaş döneminin ardından İslam’ın tekrar bir düşman olarak gündeme getirilmesi gibi.

1.3.Berlin Duvarının Yıkılması- Soğuk Savaş Döneminin Sona Ermesi

İslam ve Batı’nın karşılaşması, bir araya gelmesi ve nihayetinde birlikte yaşamaya mecbur kalması VIII. yüzyılla başlayıp birçok tarihi olayla şekillenmiştir. İslamofobi ya da İslam düşmanlığı yaklaşık olarak seksenli yılların başından itibaren kendini ifade etmeye başlamıştır. Bununla birlikte İslamiyet’in Batı tarafından genel anlamda bir dış düşman olarak tarif edilmesi Berlin Duvarı’nın yıkılması ve Komünist Blok’un çözülmesinden sonra açık ve görünür bir hale gelmiştir.⁴⁴

1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılması, komünizmin etkisiz hale gelmesi ve ardından Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkması sonucu Batı dünyasında başta ABD’de bazı politikacıların ve düşünce kuruluşlarının tıpkı geçmişte haçlı seferlerinde olduğu gibi yeni bir ‘düşman’ arayışına girmişler ve eskiden olduğu gibi ortak düşmanı yine İslam olarak belirlemişlerdir.

⁴¹ Ergun Göknel, *Düşman’dan Terörist’e İslamofobi-II*, Kanes Yayınları, İstanbul, 2015, s.11.

⁴² Kepenek, “Avrupa’da İslam Düşmanlığı”, s.132.

⁴³ Erhan Akdemir, “11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından Ardından İslam’ın Avrupa’da Algılanışı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, sayı 8, 2009, s. 12.

⁴⁴ Canatan, “İslamofobi ve Anti-İslamizm”, s.48.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Avrupa anti-Komünist olarak tanımlanmıştır ve doğu bloğuna karşı daha demokratik ve özgürlükçü olduğunu ifade etmiştir. İki kutuplu bu dünya sisteminin son bulmasıyla yeni bir yabancı, öteki, bizden olmayan bir düşman arayışı Batıyı İslam tehlikesine yönlendirdi. Öyle ki Alman basınında “Komünizm Tehlikesi” kullanımı yerini “İslam Tehlikesi”ne bıraktı.⁴⁵ Soğuk savaş ifadesi ilk olarak Akdeniz havzasındaki Müslümanlarla İspanyolların ilişkilerini tanımlamak için kullanılmış, yıl 1992’ye gelindiğinde ise edebi bir dergide şu cümleler yer almıştır: “Soğuk Savaş bittiğine göre, gerçek Soğuk savaş başlamış demektir.”⁴⁶ Gerçek soğuk savaş tarihteki eski düşmanına karşı olacaktır.

1.4.11 Eylül İkiz Kulelere Saldırı

Tarih 2001’i gösterdiğinde Dünyayı önemli ölçüde etkileyen bir olay gerçekleşecek ve artık batının İslam’a karşı yıllardır süren düşmanca tavrı kendini haklı bir gerekçeye bağlayacaktır. 11 Eylül 2001 tarihinde el – Kaide terör örgütüne mensup teröristler ABD’de ikiz kulelere saldırıda bulunmuş ve binlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu olayla soğuk savaş dönemi sonrası tespit edilen düşman İslam’a karşı siyaset ve medya öncülüğünde Batı toplumunun bilinçaltına bir fobi olarak kazınmaya başlanmıştır. İslam korkusu ve hatta karşıtlığı açısından 11 Eylül 2001 tarihi oldukça önemlidir. Zira bu tarihten sonra tüm dünyada güvensizlik havası oluşturulmuştur.⁴⁷

Her halükarda 11 Eylül saldırıları sonrası artan şiddet ve terör olayları zaten derin kökleri olan önyargı ve korkularda bir patlamaya neden olmuş ve bu çerçevede ortaya çıkan güvenlik kaygıları neticesinde İslamofobi kavramının kullanım alanı son derece genişlemiştir. Başlangıçta son derece öznel bir karaktere sahip iken kısa zamanda dünya gündemine yerleşmiş ve toplumsal bir gerçekliğe dönüşmüştür.⁴⁸

2004 yılına gelindiğinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan BM Konferansında yaptığı çağrısında İslamofobiyi ‘hızla yayılan, üzücü ve rahatsız edici

⁴⁵ Akdemir, “İslam’ın Avrupa’da Algılanışı”, s.3.

⁴⁶ Arthur F. Buehler, “İslamofobi: Batı’nın Karanlık Tarafı’nın Bir Yansıması”, trc. Mehmet Atalay, *Ankara üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, s.129.

⁴⁷ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s. 23.

⁴⁸ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s. 24.

bir gelişme olan bağnazlık için uydurulmuş bir terim' olarak belirtmiş ve böylelikle İslamofobi uluslararası bir sorun olarak kabul edilmiştir.⁴⁹

İslam ve Batı'nın geçmişi görünürde dinsel bir çatışma olarak bilinse de aslen politik ve ırksal bir rekabetin ürünüdür. Batı, uygarlığın Roma, Paris ve Atina ekseninde oluştuğu ve insanlığın toplumsal özelliklerinin Avrupa düşüncesi ile var olduğu görüşündedir. Öyle ki çağımız sorunlarının tek çözümünün Avrupa'yı taklit etmek olduğunu benimserler. İşte Avrupa merkezci İslamofobinin temellerini bu düşünce oluşturmaktadır.⁵⁰ Böylece Batı'nın köklü kültürlerinin barbar Müslümanlar tarafından yok edileceği korkuları kendini Müslümanları/İslam'ı dışsallaştırma olarak göstermiştir.⁵¹

Şu haliyle İslamofobi, tarihi süreçte bir tür ırkçılık haline gelmiştir. Bir grup insanı hedef alarak, onların dini inançları, kültürel gelenekleri ve ahlaki geçmişlerine karşı kin duygularını teşvik etmektedir. Geleneksel ırkçılık biyolojik aşağılama temellerine oturmuşken islamofobi kavramı içerisinde etnik, kültürel ve dinî ırkçılık olarak yenilenmiş şekilde ortaya çıkmıştır.⁵² Avrupa, kendisinden farklı olanlarla bir arada yaşama tecrübesi olarak kötü bir geçmişe sahiptir. Günümüzde Müslümanların maruz bırakıldığı durum, tıpkı geçmişte Yahudilere karşı uygulanan anti-Semitizm gibi dini ve etnik bir ayrımcılıktır.⁵³

İslamofobiyi iyi anlayabilmek için saymış olduğumuz bütün tarihi olaylar bir bütün halinde değerlendirilmelidir. Ne Müslümanların İspanya topraklarına yerleşmesi, ne Anadolu'nun Türk yurdu olması, ne soğuk savaş sonrası yeni düşman arayışı ne de 11 eylül olayları tek başına birer İslamofobinin doğuşunda etkili olmuş değildir. Bunlar teker teker İslamofobinin oluşumunda en uygun şartları hazırlamıştır.

---

⁴⁹ Barın, *Tedirgin Nefret*, s. 51.

⁵⁰ Göknel, *İslamofobi-I*, s.27.

⁵¹ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.53.

⁵² Göknel, *İslamofobi-I*, s.56.

⁵³ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.85.

2. İSLAMOFOBİYİ TETİKLEYEN UNSURLAR

Batı ülkelerinde İslamofobik davranışların kaynağı Müslümanların bir güvenlik sorunu olarak görülmesidir. Peki bu düşüncenin kaynağı sadece orada yaşayan Müslümanlar mıdır yoksa Batı toplumlarının kendi oluşturdukları Müslüman algısı mıdır?

İslamofobi, tarihten günümüze sosyal, siyasal, kültürel, tarihî ve dinî vb. olmak üzere çok çeşitli köklerden beslenmiştir. Özellikle İslam'a ve Müslümanlara yabancı, onlar hakkında bilgisi sınırlı olan toplumlarda saymış olduğumuz etkenler önemli bir rol oynamıştır. İnsan bilmediğinin düşmanıdır ve önyargı bilinmeye karşı nasıl davranmamız gerektiğinin belirleyicisidir.

Batıda islamofobi duygusunun oluşmasında aile, eğitim ve medya gibi kurumlar da etkili olmuştur. Bunlar aracılığıyla insanlara aktarılan ve kimi zaman yeniden üretilen tarihsel ve kültürel tutum ve davranışlar, görünür hale gelen bir takım söylemlere neden olmuştur.⁵⁴ Tarihsel ve kültürel önyargılara başvurmak suretiyle pek çok ideolojik ve siyasal gruplar, İslamofobiye ilişkin yeni önyargıların oluşmasına da öncülük etmişlerdir.

Batıda İslam'a karşı oluşan korkuyu iki kategoride ele alanlar da olmuştur. Şöyle ki; İslam'dan doğal bir korkuyla korkanlar ve İslam'da yapay/sanal bir korkuyla korkanlar. Birinci korku türü karanlık ve köpek vs korkusu olarak görülürken ikinci tür korku Müslümanların Batı kültürünün yozlaştıracağı, iş imkanlarını daraltacağı ve ellerine geçen ilk fırsatta terör eylemleri yapacaklarına dair varsayımların oluşturduğu korkulardır.⁵⁵ Birinci tür korku olan doğal korku insanı korktuğu şeyi tanımaya gerçekten zararlı olup olmadığını öğrenmeye yöneltir. İkinci tür korku ise daha çok saplantılı ve gerçek dışıdır.

---

⁵⁴ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.50.

⁵⁵ Fatih Okumuş, "Avrupa'da İslamofobi ve Mâbâdı", *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni Yayınları, İstanbul, 2007, s.125.

Bütün bu oluşturulan önyargıların sonucunda özellikle Batılı toplumlarda İslamofobi kavramı, İslam karşısındaki korku, nefret, kınama, küçümseme gibi tutumlarını ifade eden bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁵⁶

Batılı toplumlar ve Müslümanların tarih boyunca süregelen siyasi düşmanlığı karşılıklı olarak derin izler bırakmıştır. Bugün bu duyguların varlığının nedenleri sorgularken yaşanmışlıklardan bağımsız düşünmek yanlışlık olacaktır. 60'lı yıllarda batıya işçiyi göçleriyle başlayan birlikte yaşama tecrübesi Batılılar nazarında Müslümanları, bizden olmayan, yabancı olarak adlandırmalarına sebep olmuştur.⁵⁷

Avrupa'da hızla artan Müslüman nüfus, Orta Çağ'ın üstün İslam Uygarlığını, sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden alt sınıfa mensup bireyler olarak Batılıların karşısına çıkarmıştır. Başından beri devam eden aşağılık duygularını yenmek için de Avrupalılar, İslam inancını çarpıtmışlar, zaten var olan kin ve düşmanlıklarını pekiştirmişlerdir.⁵⁸ Bu durum sosyal hayata dışlama, hor görme olarak yansiyacaktır.

İslamofobinin temel sebepleri arasında hiç şüphesiz İslam'a karşı olan siyasal davranışlar yer almaktadır. Pek çok siyasal yorumcu ve uzman toplumu İslamofobiye teşvik etmektedir.⁵⁹ ABD ve Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslümanların bu ülkeleri terk etmesi ve yeni göç akınını yavaşlatması için kullanılan bir siyaset yolu olarak İslamofobi kullanılmıştır.⁶⁰ Bu algıların hızla oluşmasının temelinde kültürel kopukluk görülmüştür. Teşvik edilen İslamofobi karşısında batılılar Müslümanların kültürleri ve dini çevreleri hakkındaki haberleri değerlendirecek asgari bilgi seviyesinde değillerdir.⁶¹

Günümüzde siyaset çevrelerinin ve medyanın İslam, Hz. Muhammed ve Müslümanlar hakkındaki imaj ve önyargıları yeniden üretilerek yaygınlaşmasında ve Batılı insanın bilinçaltına yerleştirilmesinde hala etkisini koruduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Şu halde İslamofobi, uzun bir geçmişi olan günümüzde de yeniden

---

⁵⁶ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.50.

⁵⁷ Göknel, *İslamofobi-I*, s.27.

⁵⁸ Göknel, *İslamofobi-I*, s.45; Barın, *Tedirgin Nefret*, s.84.

⁵⁹ Göknel, *İslamofobi-I*, s.29.

⁶⁰ Göknel, *İslamofobi-I*, s.27.

⁶¹ John L. Esposito, İbrahim Kalın, *İslamofobi 21. Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, trc. İsmail Eriş, İnsan Yayınları, İstanbul, 2015, s.60.

üretilecek Batılıların bilinçaltına yerleştirilmeye çalışılan çok köklü bir korku, İslam korkusu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶²

Avrupalı halk pek çok sebepten dolayı İslam'a karşı bir tavır geliştirmiştir. Bu negatif tavrın sebepleri arasında dinin rolü azımsanmayacak kadar fazladır. Hıristiyanlık ve onun İslam'ı kendisine rakip görmesi yani İslamiyet'in doğuşundan bugüne dek süren bir rekabet söz konusudur. Batılı Hıristiyan halk İslam ve Müslümanları anlamaktan alıkoyan sebeplerden belki de en önemlisi, kendileri farkında olsalar da olmasalar da, Aydınlanma Dönemi'nin etkilerini hâlâ üzerinde taşıdıkları söylenmektedir.⁶³ Bu etkiye rağmen içinde buldukları toplumda yani Avrupa Birliği dahilinde Müslümanlar şuan ikinci en büyük dinî grubunu oluşturmaktadır.⁶⁴ Tabi ki bu da korku, nefret, düşmanlık vs ismi ne olursa olsun batılıların Müslümanlara karşı besledikleri duyguları perçinlemektedir.

Peki İslamofobi, yalnızca göçmenlik ve göçmenlerin ev sahibi ülkeye entegrasyonu problemi olarak tanımlamak doğru mudur? Böyle tanımladığımız takdirde Batı toplumunun Müslümanları hain, işgalci ve kadın düşmanları olarak nitelendirilmesinin mantığını görmemize engel olacaktır.⁶⁵ Ama şu da bir gerçektir ki, İslamofobik tutum ve tavırların ortaya çıkmasında Müslümanlardan kaynaklanan en önemli etkenlerden biri iletişim veya daha doğrusu iletişimsizlik sorunudur. Avrupa'da yaşayan Müslümanların Batılılarla iletişimlerinde bir eksikliğin yaşandığı gözlenmektedir. Ve bu da entegrasyon probleminde yol açmakta ve Müslümanları toplumda öteki olarak nitelendirilmelerine sebep olmaktadır. XX. yüzyıl içerisinde başlayan ve giderek yoğunlaşan göçmen unsurunun Batı toplumunun düşünce yapısına büyük bir yük olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Toplumsal çıkar çekişmelerinin yanında, entegre olamayan ve entegre gayretini göstermediği düşünülen bir grubun topluma dahil edilmesi tehlikesinin yok edilmesine çalışılmaktadır.⁶⁶

---

⁶² Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s.32.

⁶³ Yel, "Avrupa ve İslam", s.13.

⁶⁴ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s.26.

⁶⁵ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.83.

⁶⁶ Göknel, *İslamofobi-I*, s.31.

Azınlık durumundaki toplumlarda sıkça görülen kimliksizleşme korkusuna karşı geliştirilen direnme bu entegrasyonu da zorlaştırmaktadır. Dil ve din gibi önemli iki kimlik faktörü Avrupa’da yaşayan Müslümanlar tarafından önemle korunmaktadır. Bu Müslümanlar, inançlarını, kültürlerini ve kimliklerini yitirmeme adına içlerinde bir yabancılaşma korkusu taşımaktadırlar.

Yurtdışında yaşayan Türklerin dinî ve millî kimliklerini ve kültürlerini korumaları açısından son derece fonksiyonel olsa da, buldukları ülke halkıyla iletişimlerini, toplumsal entegrasyonlarını olumsuz etkilediği gibi, netice itibariyle İslamofobik tutum ve tavırların oluşumuna da zemin hazırlamışlardır. Bu durum, yerleşik toplumun dışlamayı aşmak maksadıyla içe kapanma tutumuna yönelmesi aslında azınlık topluluklara özgü genel bir durumu yansıtmaktadır.⁶⁷

Batı dünyasında gözlenen İslamofobik bir korkunun oluşumundaki sebeplerin tek yanlı ele alındığı ve Müslümanların sorumluluk düzeylerinin çok fazla sorgulanmadığı görülmektedir. Her toplumsal olay ve olgu gibi, İslamofobinin de çok çeşitli sebepleri olabileceği gerçeği göz önüne alındığında tek sebebe bağlı açıklamak doğru değildir. Söz konusu olgunun anlaşılması açısından hem Batılıların hem de Müslümanların tutum ve davranışları bir arada değerlendirilmelidir. Batılıların çoğuna göre Müslümanlar fanatik, şiddet yanlısı, hoşgörüsüz iken, Müslümanların çoğuna göre de Batılılar bencil, ahlaksız, açgözlü, fanatik ve şiddet yanlısıdır. Bunlardan ilki, Batılılardan kaynaklanan, İslam’ın kendisinden değil de algılanmasından kaynaklanan, yani İslam’dan ve Müslümanlardan bağımsız gelişen ‘Batılı’, ‘dışsal’; ikincisi ise, Müslümanların bizzat kendisinden kaynaklanan ‘Doğulu’, ‘içsel’ sebeplerdir.⁶⁸

1795 yılında Paris’te Sylvestre de Sacy öncülüğünde başladığı bilinen “bilimsel oryantalizm” döneminde yapılan araştırmalarda bilimsel bir kisve altında İslam ve Müslümanlar genelde ‘öteki’ olarak nitelenmiştir. Bu araştırmalarda kullanılan analitik araçlar arasında yer alan kavramlar, tanımlamalar ve kuramlar yardımıyla İslam özellikle akıl ve bilim karşısı bir din konumuna yerleştirilmeye

⁶⁷ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.33.

⁶⁸ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.25.

çalışılmıştır. Böylece İslam ve Hz. Muhammed hakkın da ‘savaş’, ‘cihat’, ‘şiddet’, ‘yayılma’, ‘şehvet’ ve ‘cinsellik’ temelinde kurgulanmış ideolojik bir bakış geliştirilmiştir.⁶⁹

Medya kitleleri harekete geçirme gücünü islamofobi için de kullanmış, İslam ve terör haber başlıklarında, televizyon yayınlarında, filmlerinde birlikte kullanılmış ve kamuoyu yanlış yönlendirilmiştir. Terör eylemleri sonunda terörist ve terör örgütünden çok İslam ve Müslümanlık konuşulmuş, bilinçli olarak islamofobi zihinlerde yerleştirilmeye çalışılmıştır.

2.1.Siyasette İslamofobi

Avrupa bünyesinde barındırdığı göçmen nüfusun hızla artması ve baskın hale gelmesiyle siyasi söylemlerini bu yönde oluşturmaya başlamıştır. Şöyle ki artık politikaları milliyetçi bir söylem kazanmış ve Avrupa halkı nezdinde milliyetçi bir söylemi zorunlu kılar hale getirmiştir. Böyle bir düşünce hareketliliğinin doğal sonucu kendisinden olmayan yabancıyı dışlama şeklinde olmuştur. Onlardan kork ve onlardan nefret et! Örneğin Katolik İtalya’da Müslümanlardan iyi bir vatandaş olmayacağı şeklinde düşüncelerde kendisini göstermektedir.⁷⁰

Siyasiler göçmen sorunu üzerinde halkın milliyetçi duygularına seslenmişler ve çoğunlukla başarılı olmuşlardır. Özellikle bu göçmen sorununa Müslümanların terörizmle bağlantıları olduğu vurgusu da eklenince Avrupalılık kimliliğinin tehlikede olması düşüncesi Fransa ve İtalya başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinde başarılı siyasi duruşu temsil etmiştir.⁷¹

Siyasiler genel olarak medya ile başa baş gitmektedir. Medyanın halkı yönlendirdiği yol üzerinden politikalarına şekil vermişlerdir. Medya, büyük ölçüde siyasete yön vermiş, popüler partilerin veya liderlerin yükseliş ve çöküşünde önemli rol oynamıştır. Avrupa’da pek çok lider, Avrupalı kimliğinin kökenleri Hıristiyan dini değerlerine dayandırıldığını dile getirirken aynı zamanda Avrupa Birliği için de Hıristiyan Kulübü şeklinde de tanımlamada bulunmuştur.⁷²

⁶⁹ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.30.

⁷⁰ Esposito, *Çoğulculuk Sorunu*, s.77.

⁷¹ Esposito, *Çoğulculuk Sorunu*, s.78.

⁷² Göknel, *İslamofobi-I*, s.83.

Batıda İslam hakkındaki olumsuz imaj ve önyargıların yeniden üretilerek yaygınlaşmasında aşırı milliyetçi çizgide yer alan siyasî partiler ve organizasyonları da son derece etkin bir rol oynamıştır.⁷³ İslami varlığın bazı Batılı devletler tarafından Avrupalılık kimliğine karşı bir tehdit şeklinde algılanması, Batı'daki yabancı düşmanı, ırkçı ve şiddet eğilimli davranışların kaynağı olarak İslami Köktendinciğini göstermelerine neden olmuştur. Danimarka ve Belçika'da aşırı sağ partiler tarafından Müslümanların acilen sınır dışı edilmeleri onları şiddetin ve her türlü tehlikenin kaynağı olarak göstermeleri⁷⁴ halkın Müslümanlara/İslam'a olan önyargılarını perçinleyen siyasi faaliyetlerdendir.

ABD siyasetinde İslamofobi 11 Eylül saldırısından sonra iyice görünür duruma gelmiştir. Özellikle Bush döneminde halkın büyük bölümünde, Müslümanları ve Arap asıllı Amerikalıları aşağılamak olağan bir uygulama olmuştur. Siyaset söyleminde kullanılan, “Onların ülkelerini işgal etmeli, liderlerini öldürmeli ve tamamını Hıristiyan yapmalıyız.” gibi düşünceler Amerika halkının düşüncelerini yapılandırmıştır. Toplum üzerinde İslamofobi düşüncesinin hızla büyümesinin sebeplerinin başında gelen korku özellikle Bush döneminde siyasal alanda başarılı bir şekilde kullanılmıştır.⁷⁵

Soğuk savaş dönemi sonrası seçilen müşterek düşman İslam'a karşı, 11 Eylül olayları istenilen fırsatı sunmuştur. Devlet otoriteleri halkı dinç tutmak, devletin savunma gelirlerine yeterli mali desteği bulmak için, düşmanı öne sürmek, politikasını benimsemişlerdir. Öyle ki, eğer bireyler ve gruplar arasında bir düşman oluşturma ihtiyacı olmasaydı, siyaset psikolojisinin de bir disiplin olarak var olamayacağı söylenilebilirdi.⁷⁶ Buna en belirleyici örnek olarak, birçok devletin, karşılıklı problemlerinin yaşandığı bir başka devlete karşı stratejik politika uygulayarak bir iç savaş çıkarmak için terör örgütlerine el altından desteklemesi verilebilir. Örneğin; ABD-PYD (2016), Ermeni-PKK (1980-1995), Suriye-PKK

---

⁷³ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.31.

⁷⁴ Akdemir, “İslam'ın Avrupa'da Algılanışı”, s.12.

⁷⁵ Göknel, İslamofobi-II, s.20.

⁷⁶ Vamik D. Volkan, “The Need to Have Enemies and Allies: A Developmental Approach”, *International Society of Political Psychology*, sayı 2, c. 6, 1985, s.221.

(1980-1990) Pakistan - 'El-kaide' gibi çoğu devlet terör örgütlerini desteklemeye devam etmektedir.⁷⁷

Bush'a göre iki tür Müslüman vardı: İyi Müslümanlar ve kötü Müslümanlar... Kötü Müslümanlar terörden sorumludur ve iyi oldukları ispatlanıncaya kadar bütün Müslümanlar kötüdür. İyi ve kötü vasıfları onların kültürel veya dinsel özellikleri ile değil yalnızca politik davranışları ile belirlenmiştir.⁷⁸

AB ülkelerinin Müslümanlara karşı olumsuz tavırlarının bir başka nedeni de Müslümanların şimdi olmasa bile en azından gelecekte siyasi olarak önemli bir yer işgal edeceği korkusudur.⁷⁹ Bu korku geçmişte uzun süre İslam yönetimi altında kalmış olmanın ya da kalacak olmanın korkusunun yeniden gün yüzüne çıkmasıdır.

Batı politikası işte bu korkunun da üstüne giderek, halk üzerinde büyük etki bırakmışlardır. Halkı yanı başında birlikte yaşadığı düşmanın varlığına inandırmak, geleceğe dönük dehşetin, vahşetin oluşacağına vurgusunu yapmak şu durumda en doğru politik hamle olarak kullanılmıştır. Örneğin, Avusturya'da aşırı sağ parti siyasetçilerinin "İslamlaşma tsunamisi", "İslam göçü" gibi kavramlarla propaganda söylemlerini tercih etmiş olmaları İslam düşmanlığına halkın dikkatini çekme gayretinde buldukları görülmüştür.⁸⁰

Siyasilerin yapmış oldukları bu bilinçli islamofobi oluşturma politikaları, meydana gelen bir çok terör faaliyetlerini üstlenen terör örgütlerinin, bu eylemler için İslam'ı dayanak olarak kullanmalarından büyük ölçüde beslenmiştir.

2.2. Medya ve İslamofobi

Bilindiği gibi sosyal öğrenme süreçlerinde son derece etkin bir güç olan medya da kullanılan semboller, işaretler, resimler ve sözcükler yalnızca bir mesaj taşıma araçları olmayıp aynı zamanda insanların dünya görüşlerini yeniden şekillendiren unsurlardır. Medya, bilinçli bir şekilde, bir yanlış haberi veya önyargıyı sürekli tekrarlamak suretiyle gerçek gibi algılanmasına sebep olur. Medya bu etkin gücünü elbette ki sadece mesaj vererek bilgilendirmenin ötesinde kullanır. Medya,

⁷⁷ Abdurrahmanlı, "Büyüyen Terörizm", s.595.

⁷⁸ Göknel, *İslamofobi-II*, s.29.

⁷⁹ Köylü, "AB- Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü", s.14.

⁸⁰ Göknel, *İslamofobi-II*, s.241.

insanların zihin ve davranışları üzerinde de son derece yönlendirici bir etkiye sahiptir ve ne yazık ki bunun farkında olması bu özelliğini bilinçli bir şekilde kullanmasına sebep olmaktadır.

Batı toplumlarında da medya, İslam ve Müslümanlar hakkındaki yaygın önyargıların bu toplumların bilinçlerine sağlam bir şekilde yerleştirilmesi noktasında etkin bir fonksiyon icra etmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren genel de bütün göçmenler, özel de ise Müslüman göçmenlerle ilgili olumsuz imajlara yoğun bir şekilde yer veren Batı medyası, tarihten günümüze miras kalan bir İslam karşıtlığı oluşmasına ve geniş halk kitlelerin de yankı bulmasına, böylece bir İslamofobi gerçeğinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.⁸¹

On dokuzuncu yüzyıl Avrupa'sında İslam kültürünün resmediliş şekli de dikkat çekicidir. Haremler, gizem dolu saray odaları, geri, çökmeye yüz tutmuş, ölmekte olan bir medeniyet görüntüsü, televizyon görüntüleri, Hollywood filmleri ve medya haberciliği vasıtasıyla popüler kültürde yerini almıştır. Tabi ki bu çaba Avrupa toplumlarında İslam için ötekileştirme çabalarından başka bir şey değildir.⁸²

Medya, İslam'ı gerçek bir tehdit olarak düşünülmesini, tasarlmasını ve hayal edilmesini istemiş ve onu gerçek bir tehlike şeklinde tanımlamıştır. Bu tehlike, toplumsal olarak medya aracılığıyla profesyonel olarak yayılmakta, bireysel olarak da geliştirilmektedir. Gerçek olmayan düşünceler, gerçekler araştırılmadan dolaşıma sokulmakta, sözde bilimsel bilgi yaygınlaşmaktadır.⁸³

Medyanın kitleleri ele geçirebilme gücü kendisini İsrail'in Filistin işgalinde de göstermiştir. Batı kamuoyunun İsrail'e olumsuz bakması, Filistinlilere hak verip sempati duymasının Batının çıkarlarına ters düşecek bir durumdu. Böylece dünya çapındaki medya, İsrail'i Batı kamuoyuna olumlu yansıttı.⁸⁴ Medya için bir kahraman oluşturmak nasıl kolaysa aynı şey düşman oluşturmakta da kolay olmuştur. Soğuk savaş döneminin geride bıraktığı düşman boşluğunu medya istenilen yönde ve

⁸¹ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s.31.

⁸² Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.126.

⁸³ Göknel, *İslamofobi-I*, s.32.

⁸⁴ Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.127.

kendine has yöntemlerle belirlemiştir. Hıristiyan dünyasının Müslümanlara yönelik düşmanlığının da zemin hazırlamasıyla birlikte İslamofobi, medya yoluyla hızla yayıldı.

İslamofobinin oluşumu şekillenmesi hızla yayılmasında bir çok etken söz konusudur. Medya elbette doğrudan doğruya tek başına bir katkı sağlamıyor olmakla birlikte, onun asıl gücü bu korkunun taşıyıcılığını yapmak olmuştur. Dünyanın dört bir yanından korku sahneleri resmetmek bunun göstergesidir. Çevresinde Kur'an çalışan Taliban öğrencileri, Arapça metinler ve İslami simgelerin bulunduğu Bin Ladin resimlerinin ekranlarda, 11 eylül sonrası yaşanan facia resimlerle birlikte verilmesi dünya kamuoyu üzerinde büyük etki oluşturmuştur.⁸⁵ Bu görüntüleri tekrar tekrar izleyen bir kitleye Bütün Müslümanların Taliban üyesi olmadığına ikna etmeniz imkansızdır. Bu kurulan bilinçli irtibat, medyanın İslamofobi üzerindeki etkisini büyük ölçüde göstermektedir.

Kılıç dini, şiddet dini, şiddet peygamberi, akıl dışı, anti-modern, katı bir inanç, otoriter, saldırgan⁸⁶ şeklinde medyanın halka yansıttığı İslam, yabancıya karşı duyulan dışlamacı tavrı tetikleyip birer düşman halini almasında büyük bir rol oynamıştır. Tıpkı siyasette olduğu gibi medya faktöründe de Müslümanlar tarafından gelen tepki de yapılan fobik eylemler için olumlu birer örnek olarak gösterilmiş Batı kendisini haklı çıkarmanın yolunu bu şekilde bulmuştur. Örneğin, İngiltere'de Salman Rüşdi isimli bir yazar, 1988'de "Şeytan Ayetleri" adlı kitabının bir bölümünde Hz. Muhammed'in içinde yaşadığı pagan toplumun desteğini almak için Kuran'a şeytan tarafından putlara övgü karıştırdığı iddiasına yer vermiştir. Kitaba diğer ülkelerdeki Müslümanlar yerel tepkiler verirken Humeyni'nin Rüşdi hakkında ölüm fetvası vermesi olayı küresel bir olgu haline getirmiş ve durum Avrupa tarafından düşünce özgürlüğü temelinde Müslümanlara yönelik bir karşı tepki halini almıştır.⁸⁷ Özellikle medya, yapmış olduğu kışkırtmanın meşrulaştırılması için düşünce özgürlüğünün arkasına sığınmış ve islamofobik düşüncüyü şekillendirirken bu özgürlükten yararlanmışır. Bu şekilde medya İslamofobinin oluşturduğu korkuyu

---

⁸⁵ Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.130.

⁸⁶ Akdemir, "İslam'ın Avrupa'da Algılanışı", s.17; Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.132.

⁸⁷ Kepenek, "Avrupa'da İslam Düşmanlığı", s.132.

doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanmış ve kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmiştir.

Peki ötekiyi küçük görme, aşağılık konumuna düşürme sadece Batıya has bir durum mudur? Baktığımız zaman, Mısır medyasının her fırsatta batıyı ahlaksız, tefessüh etmiş bir toplum olarak sunması, İran'ın Amerika'yı Büyük şeytan şeklinde yaftalaması durumu bir anlamda çıkmaza sürüklemektedir. Mevcut probleme çözüm odaklı yaklaşip yanlış anlaşılmanın doğru bir şekilde üstünün çizilmesi gereken bir durumda karşı tarafa kendi yanlışıyla karşılık vermek en büyük yanlışlardan bir tanesidir. Kasıtlı olarak bu Saikleri kullanan kesimlerce de bu tür durumlara kedilerini haklı göstermek için çok iyi birer argüman olarak kullanılmaya müsaittir.

2.3.Sosyal Yaşamda İslamofobi

Hıristiyan ve Müslümanların birlikte yaşama tecrübelerinde İslam dininin hızla yayılması büyük bir etki oluşturmuştur. Mekke fethinin gerçekleşmesinin akabinde devam eden yıllarda İslam, Arap yarımadasının dışına taşmış, Mısır, Suriye, Kudüs, Kuzey Afrika gibi geniş alana yayılmıştır. Bu bölge halklarının dini özgürlüklerinin korunması, zorla Müslüman yapılmamasına rağmen İslam inancının bu şekilde hızla yayılması Batı Hıristiyanlığında elbette bir endişeye yol açmıştır.

Avrupalı Hıristiyanlar, yayılmakta olan İslam dini için tamamen bir belirsizlik içinde olmuşlardır. Bu dinin hızla yayılmasının temelini iki sebebe dayandırmışlardır. Bunlar savaş yoluyla yayılan bir din olması ikincisi ise çok eşlilik ve cariye anlayışı gibi insanların hayvani arzularına hitap etmesidir.⁸⁸ Bu iki sebep bu dinin kısa sürede yayılıp genişlemesinde önemli rol oynamıştır.

Yukarıda bahsedildiği şekliyle İslam dini ile doğrudan bir temasın bulunmaması ve güvenilir bilgi kaynaklarının bulunmaması Avrupalı halk üzerinde aldatıcı bir İslam anlayışının oluşmasına sebep olmuştur. Bu da elbette ki Avrupalı üzerinde İslam'ın ürkütücü bir düşman olarak görülmesi ile sonuçlanmıştır.

---

⁸⁸ Göknel, *İslamofobi-II*, s.84.

Bugün Avrupa’da İslam nüfusuna baktığımızda Avrupa nüfusunun %5’ini oluşturan Müslümanlar, yaklaşık olarak Fransa’da 4,5 milyon, Almanya’da 4,3 milyon, Büyük Britanya’da 1,6 milyon ve İtalya ve Hollanda’da yarım milyon olarak belirlenmiştir.⁸⁹

Avrupa nüfusunda yer alan Müslümanların büyük bir bölümünün göçmen olması, göçmen ve Müslüman kavramlarının örtüşmesi de bu yüzdendir, ayrıca sosyo-ekonomik olarak Avrupa’nın marjinal bölümünü oluşturuyor olmaları toplumda yabancı korkusu, göçmen karşıtı politikalar ve siyasi söylemlerde islamofobik unsurların görülmesinde etkili olmuştur.

İslamofobi, İslam ülkelerine ve Müslümanlara karşı şiddeti meşru kılan bir araçtır.

Batılı halk kendisine özenle sunulan bu düşmanı neden düşman olarak kabul etmeli? Siyasetin, medyanın, sosyal yaşamda bireysel faaliyetlerin etkisiyle topluma aşılarmaya çalışılan bu düşmanın halk nezdinde haklı bir gerekçeye dayanması gerekmektedir.

Ortaçağın İslam algısını oluşturan belli başlı unsurları şöyle sıralanmıştır.⁹⁰

- 1) İslam, dini, batıl bir din olup hakikatin zıddıdır,
- 2) İslam, şiddet ve kılıç dinidir,
- 3) İslam şehvet ve nefse düşkünlüğü öğretmektedir,
- 4) Muhammed, İsa’nın muhalifidir.

Seçilen düşmanda toplumun kabul görmediği bir çok yanlış özellik bulunmaktadır. Ve batı toplumu böyle bir düşmanla yaşamak zorunda bırakılmıştır. Kendilerinden olmayan bu düşmana karşı her zaman tetikte durmalı, onu yıpratmak faaliyetlerde bulunup üstünlüğünü kanıtlamalıdır.

---

⁸⁹ Göknel, *İslamofobi-II*, s.85.

⁹⁰ Canatan, “İslamofobi’nin Tarihsel ve Güncel Görünümleri”, s.9.

İslamofobinin ortaya çıkmasında ve yaygınlık kazanmasında, yeni düşmanın toplumda var olduğunun vurgusunun yapılmasında sosyal, kültürel, tarihî, dinî vb. çok çeşitli sebepler etkili olmuştur. İçimizde yaşayan bir düşman oluşturmak aslına bakılırsa hiç de zor olmamıştır. Düşman olarak seçilmiş bu insanların sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden alt sınıfa mensup olmaları neticesinde entegrasyonda yaşadıkları zorluklarını daha önce dile getirmiştik. İşte bu entegrasyon sorunu da göz önüne alındığında yaşanan kültürel çatışma, İslam ve Müslümanlar hakkında önceden zaten var olan olumsuz imajın pekişmesine ve yabancı düşmanlığı ile karışık İslamofobik tutum ve davranışlara yol açmaktadır.⁹¹

Hıristiyan dünya tarih boyunca yapmış olduğu, yaşamış olduğu bir çok şeyi İslam'a hasrederek, bugün İslam'ın neden bir düşman olarak seçilmesi gerektiği sorusuna cevap olarak kullanmıştır. Örneğin en çok kullanılan iki sebep; cinsellik ve savaş. Bu iki sebep bir projeksiyon görevi görmektedir. Yani Hıristiyanlık, Ortaçağ boyunca bizzat savaş ve şiddeti yücelten bir din olarak, bu özelliğini İslam ve Müslümanlara yansıtmıştır. Bu şekilde Hıristiyanlar, kendi dinlerini “sevgi” dini, İslam'ı ise “nefret” dini ilan etmişlerdir.⁹²

Geçmişte nasıl Antisemist söylemleri desteklemek için Talmud'dan bölümler alınıyorsa, aynı şekilde İslamofob söylemler için de Kur'an ayetleri örnek gösterilmiştir. Her iki din de eleştirilirken kötü niyetli, insanlık dışı ve kendi mensuplarını diğer inanç sahiplerine karşı kötü davranışlarda bulunmaya zorladıkları iddia edilmiştir. Yahudilerin kendilerini “seçilmiş kavim” görmeleri sebebiyle, dinlerini Yahudi olmayanlara karşı düşmanca davranışlarına ve onları aldatmalarına izin verdiği ileri sürülür. Benzer iddialar, cihad kavramı yanlış yorumlanarak, İslam ile ilgili tartışmalarda da iddia edilmektedir.⁹³

Hıristiyan tarihine şöyle kısaca baktığımızda, haçlı seferlerinin sonucunda yüz binlerce kaybın olması, İspanyol Yahudileri ve Müslümanları Hıristiyanlığa döndürme amacıyla başlatılan ve yaklaşık 250.000 kişinin ölümüne sebep olan engizisyon olayı, Amerika kıtasının Hıristiyanlarca işgalinde milyonlarca yerli halkın

⁹¹ Kirman, “İslamofobinin Kökenleri”, s.29.

⁹² Canatan, “İslamofobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri”, s.9.

⁹³ Göknel, *İslamofobi-I*, s.60.

katliama uğratılması, Fransız din savaşlarında milyonlarca insanın hayatını kaybetmesi, Avrupa'da Katolikler ve Protestanlar arasında geçen otuz yıl savaşlarında yine milyonlarca insanın hayatını kaybetmesi ve son olarak XIX. yüzyıl öncesinde de Hıristiyan dünya tarihine baktığımızda savaşlar, işgaller ve ölümler ve yüksek seviyeli bir şiddet karşımıza çıkmaktadır.⁹⁴ İşte bu kanlı geçmişlerini İslam'a taşıyarak düşmanca düşünce ve eylemlerine bir haklılık getirme çabasına girmişleridir.

Başlangıçta kendilerinden görmedikleri ötekileştirdikleri İslam için Batı neden bir düşman oluşturma yoluna gitmiştir? Neden İslam, şiddet ve terörle birlikte anılmaya başlamıştır? Bu sorulara yukarıda bahsettiğimiz karanlık geçmişi taşıma olayına daha bilimsel bir yaklaşım olan, Sigmund Freud'un Modern psikolojiye katkılarından biri olan "yansıtma ilkesi" ile cevap bulanlar olmuştur. Yansıtma ilkesi, kabile, din ya da millet anlamında insan gruplarının kendi karanlık geçmişlerini diğer insan gruplarına yansıtmasıdır. Bu durumda Batı tarih boyunca içinde yaşadığı karanlık geçmişini kendisinden olmayan öteki, İslam için ona yansıtmış böylelikle asıl şiddet ve terör kaynağı olarak onu gösterme çabasına girmiştir.⁹⁵

Bahsi geçen yansıtma ilkesinde birey, olumsuz bulduğu özelliklerini başka bir bireye bilinçdışı yansıttığında kötü, somut hale gelir. Bir diğer ifadeyle kendi kabul edilemez düşüncelerimizi yansıtırken bunlara imgelerle zemin hazırlarız. Örneğin, annesinin söylemleri ve eylemleri etkisinde kalan bir Hıristiyan çocuk, kendi kiliselerinin dışında komşu kiliselerinin de iyi bir yer olduğunu öğrenir ve o yere gittiğinde veya yakınlarında bulunduğu da tatmin hissi elde eder. Aynı bilinç dışı yönelim cami ve minarelerden uzak durmasını telkin eder ve bu şekilde somut bir imgeyle yansıtılır.⁹⁶

Batılı okuyucu terörizmi kendi dinine bağlamaz; zira görüşleri ne olursa olsun onlar hakkında yeterince bilgi sahibidirler, İslam söz konusu olduğunda durum böyle değildir. Cehaletin rahatsız edici bir sonucu; Müslüman bireylere ve toplumlara hakaret etmek, korkutmak ve tehdit etmek ve bazı durumlarda onlara şiddet

⁹⁴ Buehler, "Batının Karanlık Tarafı", s.137.

⁹⁵ Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.135.

⁹⁶ Vokal, "The Need to Have Enemies and Allies", s.235.

kullanmak, İslami aşırılığın ve terörizmin varlığından gelen tehdit olarak tanımladıkları şeye bir reaksiyon olarak sunulmaktadır. Bu tür mazeretler Müslümanlara karşı işlenen şiddet içeren söylemlerin bir sebebi olduğu ve dolayısıyla da mazur görünmesi gerektiği izlenimini oluşturmaktadır. İslamofobi, ırkçı ve dışlayıcı siyasi söylemleri oluşturmak, haklı göstermek ve devam ettirmek için “İslamofobiğim ve bununla gurur duyuyorum” sloganı gibi, ideolojik bir işaret haline gelecek şekilde de bilinçli olarak kullanılmaktadır.⁹⁷

---

⁹⁷ Esposito, *Çoğulculuk Sorunu*, s.60.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN OLAY VE KAVRAMLAR

1. İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN OLAYLAR

Bugün İslam inancı, Batı kaynaklarınca, giderek artan bir şekilde hoşgörüsüzlüğün, aşırılığın ve terörizmin kaynağı olarak görülmektedir. İslam inancına karşı giderek artan hoşgörüsüzlüğün başlıca sebebi, dünyanın pek çok bölgesinde İslam dini konusunda var olan cahillik ve İslam'ın doğru anlaşılmamasıdır.⁹⁸

İslam konusunda sahih bir bilgi sahibi olmayan Batılılar, bir çok kötü niyetli etkenin faaliyetleriyle İslam'a karşı tavır almışlardır. Batı başlarına gelen terör eylemlerinin faillerinin Müslümanlar olduğunu, terörün kaynağının İslam'dan geldiğini düşünerek bilmediği yabancıyı artık bir numaralı düşmanı haline getirmiştir. Terör eylemlerinin bir dini meşruiyet aracı olarak kullanması bir taraftan yapmış olduğu eylemlerde mağdur halka zarar verirken diğer tarafta o dinin mensuplarını islamofobi adı verilen eylemlere maruz kalmasına sebep olur. Ayrıca dini duygularını istismar ettikleri insanları bünyelerinde barındırarak, onlara İslam adına vahşice eylemleri mubah göstererek de bir başka kitleyi olumsuz yönde etkilediği söylenilebilir. Aslına bakılırsa Batılı Hıristiyan halkın İslam'a olan cehaletinin İslamofobik eylemlere sebep teşkil ettiği gibi, Müslüman olan ama kendi dininin emir ve yasaklarından habersiz olan ve sonrasında terör örgütleri elinde birer maşa durumunda olan insanlar için de terörün en azından devamlılığının bir göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

İslam dininin Batı ile hiçbir ortak değere sahip olmadığı anlayışı, Batı veya Musevilik ve Hıristiyanlık ile karşılaştırıldığında ikinci derecede olduğu ve gerçekte, inanç ve ruhsallık dışında, şiddet içeren siyasal bir ideoloji olduğu İslamofobinin temelini oluşturmaktaydı.⁹⁹

Bütün bu düşüncelere kaynak gösterilen İslam coğrafyasındaki önemli gelişmelere bakmakta fayda vardır. Zira bahsedeceğimiz üzere üç önemli İslam ülkesinde gerçekleştirilen İslami oluşum ve hareketlilik bugün pek çok terör örgütünün dayanağı konumuna gelmiştir. Zira bu İslami oluşumlar her ne kadar

⁹⁸ Göknel, *İslamofobi-II*, ss.27-29.

⁹⁹ Göknel, *İslamofobi-II*, s.54.

özgürlük mücadelesi çerçevesinde gerçekleştirilen birer cihadi hareketler olsa da sonrasında bu yapılanmaların almış olduğu olumsuz karar ve eylemler İslam coğrafyasını bu duruma sevk etmiştir.

1.1. İran Devrimi

Tarih boyunca büyük siyasi olayların adresi olmuş, göç yolları üzerindeki konumuyla önemli bir merkez haline gelmiş olan İran, 20. yy'ın başlarından itibaren de zengin petrol kaynaklarıyla önemli bir jeopolitik konuma sahip olmuştur.¹⁰⁰ Bir yandan Petrol sebebiyle Batı ile geliştirilen ekonomik ilişkiler bir yandan da gelenekçi yapıların toplum üzerindeki yaygın ve yönlendirici etkisi İran'ı kargaşalar ve zaman içinde kendi içinde hakimiyet mücadelesine itti. Bu sırada hali hazırda yönetimde bulunan Şah Muhammed Rıza'nın "Ak Devrim"¹⁰¹ adını verdiği programını uygulamaya koyması Şah yönetimine karşı ayaklanmaların ateşleyeni oldu. 1963'te bu uygulamaya yapılan itirazların ve referandum tekliflerinin reddedilmesi üzerine şaha karşı direniş doruğa ulaştı ve o sırada Kum'da bulunan ve dini lider konumundaki Ayetullah Humeyni liderliğinde Şah'a karşı mitingler düzenlenmeye başlandı.

Humeyni, dini lider vasfını usta bir şekilde kullanarak halkı devrim doğrultusunda ustaca yönlendirdi. Sürgün edildiği Paris'te dahi halk üzerindeki etkisini kaybetmedi. Uzun direniş ve mücadelenin ardından Şah'ın İran'ı terk etmesi ve bir ay sonra da Humeyni'nin İran'a dönmesiyle yeni bir hükümet kurulacağı ilan edildi. 1979'da gerçekleştirdiği bu önemli devrimin ardından Humeyni İran Cumhuriyetinin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.¹⁰²

Şia'nın kıyamete yakın bir zamanda gelip bizzat kendisi tarafından bir adalet devletinin kurulacağı Mehdi inanışına rağmen bu devrimin gerçekleşmesi, Humeyni'nin "Veleyatü'l Fakih" içtihadıyla oldu. Gaip imamın yokluğunda bu işleri yürütecek bir lidere duyulan ihtiyaca binaen adil bir fakih tarafından

¹⁰⁰ İsmail Safa Üstün, "İran", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.22, 2000, ss.402-403.

¹⁰¹ 1963 tarihinde kabul edilen, içinde kadın haklarının iyileştirilmesi, okuma-yazma seferberliği gibi radikal reformların bulunduğu altı maddelik programdır. Geniş bilgi için bkz. Üstün, İran, s.403.

¹⁰² Hamid Algar, "Humeyni", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.18, 1998, ss.361-362.

gerçekleştirilebilmesinin gündeme getirilmesiyle 1979 yılında İran Devrimi gerçekleştirildi.¹⁰³ Bu şekilde bir yayılma politikası karşısında Batı İslam'ın cihadi anlayışının vermiş olduğu korkuyla İslamofobik düşünceleri zihinlerinde canlı tutmaya devam etti.

1979 yılında gerçekleşen İran Devrimi, Batı dünyasında büyük bir etki bırakmıştır. Öyle ki devrim sırasında rehine krizlerinin yaşanması, elçiliklere düzenlenen saldırıların yanı sıra terörizme destek verilmesi gibi olaylar Batı dünyasında devrimin, batının güvenliği için bir tehdit olarak algılanmasına sebep olmuştur.¹⁰⁴

İran Devrimi sonrası tehdit oluşturulacak en önemli faaliyetlerin başında “Büyük Şeytan” diye isimlendirdikleri ABD ve onun müttefiklerine karşı Müslüman diğer ülkelerdeki halkları da harekete geçirerek “Evrensel İslamî Hareket”i gerçekleştirme düşüncesi idi.¹⁰⁵

İran devrimi gerçekleştiği dönemde Müslüman dünyasında İhvan-ı Müslimin, Cemaat-i İslami gibi pek çok İslamî yapılanma söz konusuydu. Buna rağmen devrimin liderleri bunlarla işbirliği yapmak yerine İran'daki daha küçük yapılanmalarla birlikte hareket etmeyi tercih etti. Bunun sonucunda ise Allah'ın grubu anlamına gelen “Hizbullah” adı verilen bir küçük yapılanmalar grubu oluşturuldu.¹⁰⁶ İslami teşkilatlardan ziyade halkın temsilcisi olarak nitelendirilen Hizbullah örgütleri resmi olarak ilk kez İran'ın da desteğiyle Lübnan'da kendini göstermiştir.¹⁰⁷

Örgüt düzenlediği suikastlar, esir almalar ve intihar saldırılarıyla dünyanın pek çok yerinde kendini göstermeye başladı. Öyle ki asıl hedefini İsrail olarak

---

¹⁰³ Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2016, s.193.

¹⁰⁴ Akdemir, “Terör Saldırıları”, s. 12.

¹⁰⁵ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.291.

¹⁰⁶ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.193.

¹⁰⁷ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.194.

belirlemiş ve onun üzerinden Filistin işgaline karşı kurtuluş mücadelesine destek vermiştir.¹⁰⁸

Hizbullah, 2006 yılında Lübnan'a giren İsrail'i geri püskürtmesiyle Müslümanlar arasında popüler hale getirmiş fakat 2011 yılında Suriye iç savaşında Bass rejimine vermiş olduğu destekle saygınlığına büyük bir darbe vurmuştur. Hizbullah örgütü yapmış olduğu askeri eylemleriyle terör listesine alınış olsa da, siyasi anlamda meşru bir yapılanma olarak görülmüştür.¹⁰⁹

1.2.Afgan Cihadı Sonrası el-Kaide ve Taliban'ın Kurulması

Tarih boyunca çeşitli istilalar ve istikrarsız yönetime tabi tutulan Afganistan, 1979 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesinin ardından dikkatleri üzerine çekmiştir.¹¹⁰ Bu işgale karşı pek çok radikal İslam örgütü ortaya çıkmış ve Afganistan'ın işgalden kurtulması için mücadele etmiştir.¹¹¹

Komünist rejime karşı verilen bu mücadele Afgan İslami hareketlerin desteklenmesiyle, Afgan mücahitleri adı verilen pek çok grup oluşturulmuştur. Bu gruplar zamanla günümüze kadar El-Kaide ve Taliban gibi radikal grupların da güçlenmesine zemin hazırlayacaklardır.¹¹²

El-Kaide, Afgan cihadının sona ermesiyle birlikte 1988 yılında ortaya çıkmıştır. Örgüt üyelerinin bir kısmı, cihad sonrası başka ülkelere cihadını devam ettirmek için giderken diğer bir kısmı ise Afganistan'da kalmaya devam etmiştir. El-Kaide'nin altyapısını oluşturanlar da bu mücahitler olmuştur.¹¹³ Cihat sonrası iç savaş bitirmek gayesiyle 1994 yılında ortaya çıkan Taliban'la ittifak kurmuştur.

---

¹⁰⁸ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.195.

¹⁰⁹ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.197.

¹¹⁰ İlhan Bilgü, "Afganistan", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, c.1, s.403-409.

¹¹¹ Hizb-i İslam, Cemiyet-i İslamî, İtihad-ı İslam-ı Afganistan vb bunlardır. Oluşturulan diğer örgütler ve daha fazlası için bkz. Bilgü, *Afganistan*, s.410-411.

¹¹² Damla Şahin, "Taliban'ın Ortaya Çıkışı ve ABD'nin Örgütün Gelişim Sürecindeki Etkisi", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2016, s.229.

¹¹³ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.72.

Öyle ki 1996'da Taliban tarafından kurulan Afganistan İslam Emirliğini bir koranak olarak kullanıp, küresel cihat emellerini hayata geçirmiştir.¹¹⁴

Üsامة b. Ladin'in eylemlerinin hayata geçirmesindeki ilk aşama 1998 yılında yayınlamış olduğu fetva olmuştur. Amerikalıların ve Yahudilerin buldukları yerlerin hedef olarak gösterildiği fetvada, sadece ABD ve İsrail değil, onlarla işbirliği yapan Müslüman ülkeler de el-Kaide'nin fetvası kapsamında birer hedef durumunda olmuşlardır.¹¹⁵ Takip eden dönemde dünyanın değişik bölgelerinde intihar saldırıları, ve örgütün en büyük eylemi olan ve bütün dünyada yankı uyandıran, 11 Eylül saldırıları gerçekleştirilmiştir.

Sovyetlerin 1988 yılında tamamen Afganistan'dan çekilmesinin ardından herhangi bir siyasi oluşumla hareket etmediklerini dile getiren, Sovyet işgalinin ardından ortaya çıkan kargaşayı sona erdirerek barış için uğraşmayı hedefleri gösteren medrese öğrencilerinden oluşan bir grup 1994 yılında Taliban adıyla ortaya çıkmıştır.¹¹⁶ Taliban, Suudi Arabistan, Türkmenistan ve 11 Eylül saldırılarına kadar ABD tarafından destek bulmuş ve gelişimini bu şekilde sağlamıştır.¹¹⁷ 11 Eylül 2001 tarihinde ABD ikiz kulelerine yapılan saldırıların sorumlusu El-Kaide Lideri Üsامة b. Ladin'i teslim talebini reddetmesi üzerine ABD, Taliban üzerindeki desteğini çekmiş ve Taliban karşısında yer almıştır.¹¹⁸

Dünya gündeminde derin yaralar bırakan İslam'ın terörizmle birlikte anılmasının en önemli olaylarından biri olan 11 Eylül saldırıları, tarih boyunca ezeli düşman olarak görülen İslam'a savaş açmanın haklı gerekçesi oluşmuştur. ABD Başkanı George Bush'un da terörizme karşı bir haçlı savaşı başlatacağını bildirmesi ve savaş tarafının Müslümanlar ve İslam olması İslamofobinin gerek Amerika gerekse diğer Batılı ülkelerde kendilerini haklı gösterdikleri eylemlerine başkanlık etmiştir.

---

¹¹⁴ Abdulghani Aydın, *Afganistan'da Taliban Hareketinin Ortaya Çıkışı Ve Mezhebi Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2010, s.37; Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.72.

¹¹⁵ Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s. 73.

¹¹⁶ Şahin, "Taliban'ın Ortaya Çıkışı", ss.232-233.

¹¹⁷ Şahin, "Taliban'ın Ortaya Çıkışı", ss.237-238.

¹¹⁸ Aydın, *Afganistan'da Taliban Hareketinin Ortaya Çıkışı*, s.57; Şahin, "Taliban'ın Ortaya Çıkışı", s.240.

7 Ekim 2001 tarihinde Amerika'nın operasyonu başlattığını duyurmasıyla ABD tarihinin en uzun savaşı başlamış oldu. Hedef Üsame b. Ladin ve terör örgütü El-Kaide ve bunların yanı sıra Taliban'ın ortadan kaldırılmasıydı.¹¹⁹ Başkan Obama'nın başkanlığında uzun bir savaş döneminin artık kalkacağını bildirildi. Fakat Taliban'ın etkisini Afganistan üzerinden yok edilememiş olması buna engel oldu. 2017 ve sonrasında da belirsiz bir politikayla Afganistan üzerinde etkisini sürdürdü. Etkisini kaybetmemiş olan Taliban da yapmış olduğu saldırılarına, İslam adına cihadına devam ederek Dünya kamuoyunun İslam üzerindeki kötü algısının silinmemesinin en önemli müsebbibi olmaya devam etmiştir.

1.3. Filistin Özgürlük Mücadelesi

Filistin toprakları, Suriye ile Mısır ve Akdeniz ile Şeria nehri arasında kalan topraklardır. Arap coğrafyanın içinde bulunduğu bu zengin ve stratejik konumla üç büyük ilahi dinin kutsalı olan bölgede yer alması sebebiyle tarih boyunca pek çok istila ve fetihlere maruz kalmıştır.¹²⁰ Filistin toprakları tarihinin en sorunlu dönemlerini hiç şüphesiz, XIX. yy'ın sonlarında başlayan ve XX. yy'ın ilk yarısında yoğunlaşan Yahudi göçüyle yaşamaya başlamıştır. Filistin toprakları üzerinde bir Yahudi yurdu kurma düşüncesiyle tarihin Filistin-İsrail sorunu başlatacaktır.

1897 yılında I. Dünya Siyonist Kongresi'nin aldığı kararla “Yahudi halkı için Filistin’de kamu hukukunu güvencesi altında bir yurt kurulmasını sağlamak” şeklinde ilk Siyonizm hareketi başlatılmış oldu.¹²¹

I. Dünya savaşı sonrasında İngiltere'nin desteğiyle Arapların Osmanlıya karşı ayaklanmaları ve bu süreci takip eden yıllarda İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour'un yayınladığı bir deklarasyon¹²²la Yahudilerin Filistin’de bir yurt kurmalarının önu

¹¹⁹ Aydın, *Afganista'da Taliban Hareketinin Ortaya Çıkışı*, s.60.

¹²⁰ M. Lutfullah Karaman, “Filistin”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, c.13, s.89.

¹²¹ Karaman, “Filistin”, s.93; Fatma Tunç Yaşar, Sevinç Alkan Özcan, Zahide Tuba Kor, *Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin*, Baskı 7, İHHKİTAP, İstanbul, 2011, s.35.

¹²² Balfour Deklarasyonu, İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un 2 Kasım 1917'de Siyonist lider Lord Rothschild'a gönderdiği bir mektuptur. Filistin’de bir Yahudi devleti kurulması için bütün imkanları sağlayan bu mektup Siyonist emeller için büyük bir öneme sahiptir. Geniş bilgi için bkz. Yaşar, *Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin*, s. 37.

açıldı. 11 Aralık 1917'den Eylül 1918'e kadar geçen sürecin sonunda ise Filistin topraklarının tamamı İngilizler tarafından işgal edildi.¹²³

II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Avrupa'dan kaçıp Filistin'e akın eden Yahudiler Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması mücadelesini açıktan başlattılar. 1947'de Filistin toprakları Kudüs hariç yedi bölgeye ayrıldı. Üç bölge Yahudilere ve üç bölge Filistinlilere bırakıldı. Kudüs ve çevresi milletlerarası bir statü kazandırılmaya çalışıldı.¹²⁴

1958 yılında Yaser Arafat tarafından Filistin'de el-Fetih örgütü kuruldu.¹²⁵ İş adamları ve aydınlardan oluşan bu örgüt hem siyasi faaliyetlerde bulunuyor hem de komando eğitimi yapıyordu. Bunun yanı sıra Filistin'in Filistinliler tarafından kurtarılacağını savunmasıyla Filistin üzerindeki çıkarları olan pek çok Arap ülkesini de rahatsız etmekteydi.¹²⁶

28 Mayıs-3 Haziran 1964'te Ahmet Şükayrî'nin başkanlığında yapılan ilk büyük kongrede Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kuruluş kararı alındı.¹²⁷ Batı Şeria'nın İsrail tarafından işgal edilmesi, İsrail Topraklarında mücadele veren Filistin kurtuluş mücadelesinde değişikliklere sebep oldu. Arafat'ın önderliğinde kurtuluş mücadelesi Arap ülkelerinden destek bulamamalarının bir sonucu olarak aldıkları ağır darbelerle artık hedeflerini İsrail topraklarından uzaklaştırdılar. İsrail toprakları dışındaki Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail hedeflerine saldırılar düzenleyerek tüm dünyanın dikkatini çektirler.¹²⁸

22 Temmuz 1968 tarihinde George Habaş'ın başkanlığını yaptığı Marksist Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi örgütü ilk uçak kaçırma eylemiyle işgale karşı başlatılan mücadeleye yeni bir boyut kazandırmış oldular.¹²⁹ Artık dünya kamuoyu Müslüman mücahitlerden gelecek bir saldırının korkusu içine girdi. Bu mücadele hareketleri tüm dünyada İslamofobiyi canlandırdı. Aslında tepkiler sadece

---

¹²³ Karaman, "Filistin", s.94.

¹²⁴ Yaşar, *Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin*, s.40.

¹²⁵ Karaman, "Filistin", s.96.

¹²⁶ Yaşar, *Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin*, s.43.

¹²⁷ Karaman, "Filistin", s.97.

¹²⁸ Karaman, "Filistin", s.97.

¹²⁹ Karaman, "Filistin", s.97.

Batı'dan değil örgütün sığınak olarak kullandığı ve İsrail'e karşı korunağı olarak gördüğü Ürdün'den geldi. Ürdün kralı Hüseyin tarihe "Kara Eylül" olarak geçecek olan 16 Eylül-25 Eylül 1970 tarihlerinde gerçekleştirdiği iç çatışmayla Arafat kontrolündeki örgüt fedailerini Ürdün'den çıkarttı.¹³⁰ Ürdün'den çıkartılan örgüt fedaileri Lübnan'ı merkez haline getirerek direnişlerine devam etti.

1969'da Filistin Kurtuluş Örgütü ve el-Fetih örgütünün birleşme kararı almasıyla İsrail'e karşı koyma hareketleri hız kazandı.¹³¹ Bununla birlikte 1974'ten itibaren silahlı mücadele ile İsrail'in yok edilmesini amaçlayan Filistin Kurtuluş Örgütü içinde görüş ayrılıkları patlak verdi. İki kutba ayrılan örgütte bir taraf diplomatik yollarla çözüm arama yolunu tercih eden ılımlı taraf ve diğeri ise İsrail'in yok edilerek Filistin'in tamamında burada bulunan Müslüman, Hıristiyan ve Yahudilerin eşit haklarla bir devlet kurulmasında direnen radikal kesin olmuştur. Devamında gelen bir ayaklanmayla da 15 Mayıs 1988 tarihinde Filistin Devleti'nin kurulduğu ilan edilmiş ve devlet başkanlığına Arafat getirilmiştir.¹³²

"...biz yalnızca bir kelime biliyoruz: Cihat, Cihat, Cihat. Biz intifadayı durdursak bile, başkenti Kudüs olan Filistin devletini kurmak için Cihat'ı durdurmayaacağız. Ve biz şimdi bağımsız Filistin devletinin kurulma arifesinde büyük Cihat'a başlamış bulunmaktayız. Biz Siyonist hareket, Balfour Deklarasyonu ve emperyalist girişimler ile savaşmaktayız"

Bu sözler Filistin'de el-Fetih hareketinin kurucusu aynı zamanda Filistin Devlet Başkanı Arafat'a ait. Bu sözleriyle Arafat, İslami Cihadı önceleyen pek çok İslami direnişe destek olmuştur.¹³³

---

¹³⁰ Yaşar, *Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin*, s.45.

¹³¹ Karaman, "Filistin", s.98.

¹³² Karaman, "Filistin", s.101.

¹³³ Veysel Ayhan, "HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam", *Ortadoğu Etütleri*, Sayı 1, c.1, 2009, s.106 (ss. 99-134)

2. İSLAMOFOBİYE KAYNAK GÖSTERİLEN KAVRAMLAR

İslam'ın anlaşılması, ona karşı ön yargıların giderilmesi için öncelikli olarak İslam'a ait bazı kavramların doğru anlaşılmasına bağlıdır. Batı dünyası yabancı gördüğü İslam'a karşı duyduğu düşmanlığı haklı göstermek adına onun değerlerinde var olan bazı kavram ve durumları İslam'a karşı birer silah olarak kullanmışlardır. Batı toplumunun yapmış olduğu İslamofobik eylemleri haklı göstermek adına İslam, bağnaz, savaş yanlısı, gelişmemiş ve ilkel bir din olarak yansıtılmıştır. Böylece İslamofobik eylemlerin İslam'ın saldırgan, ilkel tutumuna karşı haklı bir yansımadan ibaret olduğu kabul edilmiştir.

Daha öncede bahsettiğimiz üzere yansıtma ilkesi doğrultusunda Batı dünyası kendi tarihi ilkel ve saldırgan tutumunu İslam'a yansıtma suretiyle akıllardan silmek istemektedir. Bunun için İslamî olay ve kaynaklar önyargılı bir bakış açısıyla okunup İslam'a karşı kullanılacak her türlü durumu kendi yanlış görüşleriyle kamuoyuna yansıtılmışlardır. Bugün Batı İslam'ı, Medeniyet yoksunu, ilerleme düşmanı, kadına karşı tutumu ve savaşçı saldırgan bir din olarak tanımaktadır.

2.1.İslam / Radikalizm/Köktendincilik/Selefilik

Köktendincilik, genellikle dinî esaslı asli kaidelere geri dönme talep eden ve bu kaidelere katı bir biçimde bağlı olan, diğer görüşlere karşı hoşgörüsüz ve laiklik karşıtı dinî hareket veya bakış açısıdır. Köktendincilik, genellikle dinî tabiattaki bir dizi kurala sıkı sıkıya bağlı, çağdaş sosyal ve siyasi yaşam ile ilgili üzerinde uzlaşmış prensiplere karşı tepkisi olan inancı belirtir.

Kendilerini gerçek bir halifenin liderliği altında, dini kuralların uygulandığı evrensel bir topluluk oluşturmak için mücadele eden ve bu yüzden kendilerini İslam'ın öncüleri olarak gören bugünkü radikal İslam, kökleri İbn Teymiyye'ye uzanan Vehhabi-Selefi anlayıştan beslenmektedir.¹³⁴ Dinin temel prensiplerine sıkı sıkıya bağlı, bu prensiplere dönmeyi savunan, Modernizm ve Sekülerizm karşıtı dinî

---

¹³⁴ H. Ezber Bodur, "Dini Motifli Terör Fenomeni ve İslam'ın Siyasal İstismarı", *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 5, 2005, s.84.

akımları tanımlamak için bu terim kullanılmaktadır. Köktendinci bu hareketlilik, dinî metinleri genelde kelime anlamlarıyla anlarlar ve yeni yorumlara karşı çıkarlar.¹³⁵

Her geçen gün daha fazla görünür hale gelen İslam genel olarak Avrupa yaşam tarzına bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bunun en önemli göstergesi olarak çoğu zaman köktendinci hareketler gösterilmektedir. İslam'ın özünden ziyade görünürlüğüyle ilgilenen İslamî köktendincilik, Batı'daki yabancı düşmanlığı, ırkçı ve şiddet eğilimli tutum ve davranışların kaynağı olarak algılanmaktadır¹³⁶

O halde şu soruyu sormak yerinde olacaktır. Burada bu hareketliliği veren dinin kendisi midir, yoksa onun anlaşılma, yorumlanma biçimi midir? Aslına bakılırsa sorun İslam'ın Müslümanlara ne yaptığı değil, Müslümanların İslam'a ne yaptığıdır. Her anlayışın, yorumun bir yorum olduğunu bilmenin ötesinde onu din olarak anlayıp değişmezliğe sürüklemek ve böylelikle değişime yeniliğe kendini kapatmak evrensel bir din olan İslam'a tamamen aykırı bir durumdur.¹³⁷

Avrupa'da yapılan bir araştırmada halka şöyle bir soru yöneltilmiştir; Müslümanlar ve İslam Dünyasında en az beğendiğiniz özellik nedir? Sorusuna verilen cevaplar içinde %33 ile "Aşırılık, Radikalizm, diğer düşüncelere açık olmamak" öndedir.¹³⁸ İslam topluluklarında radikal çevreden duyulan rahatsızlık dile getirmiştir. Ayrıca Eski NATO genel sekreteri Willy Claes'in 1995 yılında bir Alman gazetesinde (Süddeutsche Zeitung) açıkladığı üzere "İslam Fundamentalizmi Avrupa için en büyük tehdittir."¹³⁹ vurgusunu yaparak İslamî köktendinciliğe karşı halkı tetikte bulunmaya bir anlamda çağırmıştır.

Avrupa ülkelerindeki göçmen Müslümanların çocuklarına bakıldığında, bunların önceki nesle göre, akademik ve mesleki hayatta daha başarılı oldukları ve yaşadıkları ülkelerde daha kolay bir şekilde sosyalleşebildikleri görülmektedir. Sonuç olarak Müslümanlar, Avrupa ülkeleriyle kolay bir şekilde uyum

---

¹³⁵ Siddık Korkmaz, "Selefilğe Karşı Reddiyeler", *Tarihte ve Günümüzde Seleflik Milletlerarası İlmî Toplantı*, İstanbul, 2014, s.459.

¹³⁶ Kirman, "İslamofobinin Kökenleri", s.28.

¹³⁷ Korkmaz, "Selefilğe Karşı Reddiyeler", s.455.

¹³⁸ Göknel, *İslamofobi-II*, s.25.

¹³⁹ Canatan, "İslamofobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri", s.11.

sağlayabileceklerini ve aynı zamanda hem tam olarak Müslüman hem de tam olarak Batılı olabileceklerini göstermişlerdir.¹⁴⁰

İslam bir dinin adıdır, dolayısıyla aktörlere endeksli bir tanım olarak Müslüman köktencilik kavramını öne çıkarmak gerekir. Köktendincilik veya Radikal İslam, İslami kavramların uç derecede muhafazakâr yorumu için kullanılmaktadır. İslami köktendincilikte Kur'an'ın ve hadislerin yoruma yer bırakmadan, tam anlamıyla kelimesi kelimesine uygulanması esastır. İslami köktendincilik sadece İslam'ın bireysel uygulamalarıyla ilgili olabileceği gibi, cemaatler veya daha büyük sosyal gruplar seviyesinde de olabilir.

İslami köktendincilik, tarihte Hz. Osman'ın katli, Cemal ve Siffin Savaşları, Hz. Hüseyin ve Ehl-i Beyt mensuplarının katli vb pek çok siyasi olayla ilişkilendirilmesi¹⁴¹ gibi, bugün de çoğunlukla Müslüman ülkelerde yer alan çok sayıda dinî hareket ve politik partiyi tanımlamakta da kullanılmaktadır. İran Devrimi liderlerinin söylemleri, Lübnan'da Hizbullah, Filistin'de el-Fetih, el-Kaide ve bunların türevleri pek çok örgüt Radikal İslamcı söylemleri kullanarak kitleleri harekete geçirmişlerdir.

Köktendinci şiddet yaptığı yıkıcı eylemleri bir dine dayayan şiddet türü için de kullanılan bir kavramdır. Şiddet her ne kadar ilahi dinlerin öğretilerinde doğrudan yer almasa da kutsal metinlerde geçen çeşitli haberlerin şiddeti gerçekleştiren terör örgütleri tarafından planlanan şiddete bir dayanak olarak sunulmaktadır. Bu haberlerin aslından ziyade onu bilinçli şekilde şiddete yorumlayıp mübah göstererek yorumlamak ve kitleleri harekete geçirmek esastır.¹⁴²

Son olarak Bernard Lewis'in terör ve İslam arasında bağı kurarken, "Müslümanların çoğu köktendinci değildir. Çoğu köktendinci ve terörist değildir fakat bugünkü teröristlerin çoğu Müslüman'dır ve bunların çoğu kendilerini

¹⁴⁰ Köylü, "AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü", s.12.

¹⁴¹ Korkmaz, "Selefilik Karşı Reddiyeler", s. 462.

¹⁴² Bodur, "İslam'ın Siyasal İstismarı", s.82.

övünerek böyle tanımlamaktadır.”¹⁴³ ifadesi zikretmek konuya bir açıdan açıklık getirecektir.

2.2.Cihad

İslamofobi kapsamında en çok kullanılan kavramlardan biri de hiç şüphesiz cihaddır. İslam için olumsuz olarak bu kavram Müslümanları terörist olarak adlandırılmasında Batılılar için önemli bir etken olmuştur. Terörizmle eşitlenmiş olan bu kavram Hıristiyanlık tarihinde “Kutsal Savaş” olarak tercüme edilmiştir.¹⁴⁴ Cihadın diğer anlamları göz ardı edilerek yapılan bu tercüme, savaşın İslam dininde kutsandığı algısını oluşturmaktadır.

Anti-Semitizmin oluşturduğu söylemlerde Talmud’tan bölümler alıntılanarak Yahudilerin kendilerini seçilmiş kavim olarak görmeleri sebebiyle, dinleri onlara Yahudi olmayanlara karşı düşmanca davranmayı mübah kıldığı savunulur.¹⁴⁵ Bugün İslamofobiyi şekillendiren söylemler için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Her iki din de kötü niyetli, insanlık dışı ve kendi mensuplarını diğer inanç sahiplerine karşı kötü davranışlarda bulunmaya zorladıkları iddia edilir.

Peki cihad, Batılı araştırmacıların kanaatinde olduğu gibi farz kadar zorunlu bir emir midir? Bir siyasi lider olan Bush’un, “Müslümanlar, bir Hıristiyan veya bir Yahudi’yi öldürmedikçe inançlarını yerine getirmemiştir.”¹⁴⁶ söylediği ve kitleleri bu söylemle etkilediği düşünüldüğünde Müslümanlar bu farz emirle bütün dünyayı Müslüman yapabilmek için sürekli savaş halinde mi olmak zorunda? Bütün dünyaya boyun eğdirinceye kadar savaş!

“İşte bundan dolayı İsrâiloğulları’na şöyle yazmıştık: "Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını

---

¹⁴³ Göknel, *İslamofobi-II*, s.22.

¹⁴⁴ Göknel, *İslamofobi-I*, s.95.

¹⁴⁵ Göknel, *İslamofobi-I*, s.60.

¹⁴⁶ Göknel, *İslamofobi-II*, s.28.

kurtarmış gibi olur." Şüphesiz peygamberlerimiz onlara apaçık deliller getirdiler. Ama bundan sonra da onların çoğu yeryüzünde taşkınlık göstermektedirler."¹⁴⁷

Maide Suresi 32. Ayeti kerimeden anlaşılacağı üzere İslam dininde haksız yere bir insanı öldürmek, haramdır. Öyleyse başlangıç olarak şunu anlamamız gerekir ki Cihad, ne kutsal savaştır, ne de terör yapmaktır. "Allah'ın sana verdiğiinden âhiret yurdunu kazanmaya bak ve dünyadan nasibini unutma! Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de insanlara ihsanda bulun. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma! Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez."(el- Kasas 28/77)

Cihad, İslamî literatürde, dini emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslam'ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele etmek şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁴⁸ Cihad kelimesi taşıdığı anlamlar bakımından savaş kelimesinden daha kapsamlı bir kelimedir. Bu bağlamda her savaş bir cihadken her cihad savaş değildir denilmiştir.¹⁴⁹

"Ve eğer müşriklerden biri senden korunma isterse, Allah'ın sözünü duymasına fırsat vermek için onu koruma altına al; sonra onu kendi güvenlik bölgesine ulaştır. Bu uygulama, onların bilmeyen bir topluluk olmalarından dolayıdır." Tevbe Suresi 6. Ayetten de anladığımız üzere farklı dinden olmak savaş sebebi değildir. Ayrıca bu konuyu destekleyen başka ayetler de vardır.

"Belki de Allah sizinle onlardan düşmanınız olan kimseler arasında (karşılıklı) bir dostluk meydana getirecektir. Allah kâdirdir. Allah bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir."(el- Mümtehine 60/7)

"Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever."(el- Mümtehine 60/8)

---

¹⁴⁷ *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011, Maide 5/32.

¹⁴⁸ Ahmet Özel, "Cihad", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.7, İstanbul, 1993, s.527.

¹⁴⁹ Göknel, *İslamofobi-I*, 97.

“Allah ancak, din konusunda sizinle savaşmış, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza yardım etmiş olanlarla dostluk kurmanızı yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte bunlar kendilerine yazık etmişlerdir.”(el-Mümtehine 60/9)

Hz Peygamber'in insanları hidayete ermesi için gösterdiği çaba Kur'an-ı Kerim'de üzülmemesi uyarısında bulunulmuş, vazifesinin sadece tebliğ ve davet olduğuna işaret edilmiştir.

“İman etmiyorlar diye neredeyse kendini helâk edeceksin! Biz istesek onlara gökten bir mûcize indiririz de derhal ona boyun eğerler.”(el-Şuara 26/3-4)

İslam'da savaş sebepleri olarak savaş zulmedenlerin zulmüne engel olmak, evrensel barışı sağlamak vb belli şartlarda savaşa izin verilmiştir.

“Saldırıya uğrayanlara zulme maruz kaldıkları için savaş izni verildi. Allah onları muzaffer kılmaya elbette kadirdir.” (el-Hac 22/39)

“Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın, fakat aşırılığa sapmayın; Allah aşırılığa sapanları sevmez.” (el-Bakara 2/190)

Belirtilen ayetler ışığında savaş için gerekli olan durumları şöyle sıralayabiliriz; Sizinle savaşanlarla savaşılmalı, yapılan savaş Allah yolunda olmalı ve savaş esnasında ve sonrasında sınır aşılmalıdır.

“Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz, ama Allah'ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere, onlara karşı elinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir.” Ve “Eğer barışa yanaşırlarsa sen de yanaş ve Allah'a güven; O her şeyi işitendir ve bilendir.” Enfal Suresi 60 ve 61 ayetlerine bakıldığında sadece savaş olsun diye değil, barışı tehdit edenlere karşı, barışı korumak için emredilmiştir.

11 Eylül sonrasına baktığımızda İslam için kılıç dini, Peygamberinin ise şiddet adamı olduğu görüşleri şekillenmiştir. Müslümanlar şiddete dayanan ve güç tarafından yönetilen topluluklar olarak yansıtılmıştır. Ayrıca İslam'ın mantık dışı

hareketlerde bulunan modernizm düşmanı olarak gösterilmesi hoşgörüsüz bir İslam profilini oluşturulmuştur. Ve bu düşünceler şekillenirken cihad temel faktör olarak kullanılmıştır.¹⁵⁰ Aslında Batı'nın cihadı temel faktör olarak öne sürüyor olmasının ve Müslümanları dinleri uğruna silahlı mücadelede bulduklarının göstergesi olarak sadece kullanılan ayetler değil, İslam adına oluşturulan örgütlerin faaliyetlerine cihadı bir dayanak olarak kullanmaları da en büyük etkidir.¹⁵¹

Özellikle el-Kaide tarafından cihad adı altında gerçekleştirilen saldırılar cihadi alimler tarafından şiddetle eleştirilmiş, yapılan saldırıların pek çok Müslüman ülkesini savaş alanına çevirdiği, ayrıca İslam savaş hukukuna aykırı olarak masum sivillerin öldürülmesinin cihad olarak adlandırılmayacağı dile getirilmiştir. Örgütün Müslüman yöneticileri ve alimleri kanıtsız küfürle suçlaması da eleştiriler arasındadır.¹⁵²

Darul-Harp İslam yönetimi ile bir güvenlik antlaşması yapmadıkları müddetçe kanları ve malları mubah olan gayr-ı Müslim topraklarına verilen isimdir. Darul-harp, Müslümanlarca başlatılacak savaşa hazır olan ülke değil, her an Müslümanlara saldırı gelme ihtimaline karşı tetikte bulunulması gereken ülke olarak anlamak daha doğru olacaktır. Şöyle ki İslam ülkesi ile bir antlaşması yoksa inancı gereği karşı tarafa saldırı tehdidi taşıyan bölge.

Bu konuda Nisa Suresi 90. ayet Daru'l-Harbi anlaşılmasında yol gösterici olacaktır. "Ancak kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir toplumla ilişki içinde olanlar yahut sizinle de kendi kavimleri ile de savaşmayı içlerine sindiremeyip size sığınanlar müstesna. Allah dileseydi onları başınıza belâ ederdi de sizinle mutlaka savaşırlandı. Artık onlar sizi bırakıp bir tarafa çekilirler de sizinle savaşmazlar ve size barış teklif ederlerse Allah size, onların aleyhine bir yola girme hakkı vermemiştir."(en-Nisâ 4/90)

---

¹⁵⁰ Göknel, *İslamofobi-II*, s.27.

¹⁵¹ Ali Kuyaksil, "Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar", *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM-UHAD)*, sayı 1, 2014, s.92.

¹⁵² Büyükkara, *Çağdaş İslamî Akımlar*, s.73.

“Onları doğru yola iletmek senin üzerine borç değildir, fakat Allah dilediğini doğru yola iletir. Hayır için yaptığınız her harcama kendiniz içindir. Verdiklerinizi ancak Allah rızâsı için verirsiniz. Hayır için yaptığınız her harcamanın karşılığını da hiçbir haksızlığa uğramaksızın tam olarak alacaksınız.” (el-Bakara 2/272)

“Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever. Allah ancak, din konusunda sizinle savaşmış, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza yardım etmiş olanlarla dostluk kurmanızı yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte bunlar kendilerine yazık etmişlerdir.” (el-Mümtehine 60/8-9)

Bakara Suresi ve Mümtehine Suresindeki ayetlere bakıldığında Müslümanlar için karşı taraf ile ilişkilerin belirleyicisi din değil, onların Müslümanlara karşı sergiledikleri tavidir.

İslam’da cihad anlayışının terörizmle aynı anlamda kullanılması maalesef ki kimi zaman kasıtlı kimi zaman ise İslami olduğu kabul gören grupların söylemleriyle Batılılar nezdinde değişmez bir duruma gelmiştir. Kutsal savaşın şehitlik gibi bir ödüle sahip olma fikri, kıyamete yakın gelecek olan mehdi’nin büyük bir cihad başlatacağı ve mükemmel bir toplum düzeninin oluşması düşüncesi¹⁵³, İslami terör ifadesinin kullanımına en etkili faktörlerden olmuştur.

Bu bağlamda cihad ve İslami Radikalizmin birleşmesiyle oluşan terörizm, cihadçı hareketler tarafından benimsenmiştir.

2.3.Cihadî Anlayış ve Terör

Terör, mevcut düzen ve devlet otoritesine karşı bir başkaldırı olarak, yeni bir düzeni ve menfaatleri vaat ederek hareket eden ve toplumda bilinçli bir şiddet, korku ve dehşet yüklü her türlü eylemdir. Terör, oluşturduğu kaos neticesinde toplumda

---

¹⁵³ Işıl Arpacı, “Terörizm ve Cihad Üzerine Kavramsal Bir Mukayese”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 34, c. 19, 2018, s.268.

huzursuzluk ve güvensizliğin baş göstermesiyle bu durumdan faydalanarak amacına ulaşmayı hedefler.

Terör, eylemleri neticesinde oluşan korkunun yanı sıra bazı ihtiyaçlarının karşılanması için desteğe ihtiyaç duyar. Kendisine sempatican bulmak ve mali ihtiyaçlarını karşılayabilmek için pek çok yol tercih eder. Bu çeşitli fikir, düşünce ve inanç sistemlerini terörü eylemlerinin meşrulaştırılması için bire referans olarak kullanmışlardır.

Geçmişten günümüze pek çok terör örgütü başta dini isimlerinde kullanmak suretiyle kendilerine o dinin gerçek müritleri süsü vermişlerdir. Sonrasında bir kısım dini bilgileri, hükümleri dinin özünden kopararak sloganlaştırmıştır. Böylece o din referansında eylemlerinin meşruiyet kazanacağı ve sempatican toplayacağı umulmuştur.

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana din ve inanma duygusu kitleleri harekete geçiren önemli bir mekanizma görevi görmüştür. Böyle güçlü bir etkiye sahip olan din duygusunun insanlara en doğru şekilde aktarılması önem arz etmektedir. Radikalizmden uzak, sahih dini ve ilmi bilgilerle sürekli taze tutulan bir duygu olması gerekmektedir. Zira cehaletin mevcut durumunda din adı altında kitleler yanlış yönlendirmelerle terörizme farkında olmadan yardımcı olmaktadır.

Dini radikalizm bir motivasyon tekniği olarak kullanılmaktadır. Bunun en belirgin örneği kendisini işgal altında bulunan Filistin’de göstermektedir. Zira Filistinli Müslümanların uğradığı haksızlıklara karşı hareketler dinselleştirilmiştir. 11 Eylül’de Amerika Birleşik Devletleri’nde ikiz kuleler bombalandığında bu olay Filistin’de sevinçle karşılanmıştır. Ve bu sevinç gösterileri televizyonlarda yayınlanmış ve bütün Müslümanların sevinci olarak gösterilmiştir.¹⁵⁴ Oysaki buradaki radikalizm dinin aslından çok uzaktır. Kaynağı din olmayan ama dini kullanma biçiminden kaynaklanan bir radikalizm söz konusudur.

Bütün terör örgütleri eylemlerinin başarıyla gerçekleştirebilmeleri için bünyesine aldığı bireylerde güçlü bir psikolojik donanımının bulunmasına ihtiyaç

¹⁵⁴ Kuyaksil, “İdeoloji Unsuru Olarak Kullanılan Bazı Dini Kavramlar”, s.83.

duyar. Zira o birey yaptığı eylem neticesinde kendisiyle gurur duymalı, kahraman olarak görülmeli ve her şeyden önce büyük bir mükafat elde etmelidir. İşte din, terörist adı verilen bu terör örgütü üyelerinin gerçekleştirdikleri bir eylemde istedikleri her şeyi ona sunmaktadır.

Din terörü ya da din motivasyonlu terör faaliyetleri tarihsel olarak kendini Ortadoğu'da ve İran'da gerçekleşen olaylarla göstermeye başlamıştır. Filistin davasının savunuculuğu doğrultusunda oluşturulan yapılanmaların kendilerine karşı yapılan işgal ve haksızlıklara şiddetle karşılık vermeleri, 1979 İran Devrimi'nin ardından meydana gelen değişimlerden sonra Batı'ya karşı bir eylemsel direnişin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.¹⁵⁵

1979 İran Devrimi Radikal gruplara ve kişilere dinin bir idare sistemi olarak devrim yoluyla gerçekleştirilebileceği inancının oluşmasına sebep olmuştur. Sonrasında ise İslam ülkelerinin sömürge devletlerine karşı bağımsızlık mücadelelerini kazanmalarını sağlayan savaşlardan sonra kendini daha etkin bir biçimde göstermeye başlamıştır. İslam hukukunu radikalci zihniyetin yorumladığı gibi yorumlamayan yöneticilere karşı cihadı ilahi bir görev kılan grupların¹⁵⁶ sesleri dünyanın değişik yerlerindeki Müslüman ülkelerinden taraftar bulmuştur. Mısır ve Arap dünyasında İhvan-ı Müslimin, Bangladeş, Pakistan, Hindistan'da Camaat-i İslami, İran, Irak ve Lübnan'da Şii, Suudi Arabistan'da Vehhabi anlayış kendisini etkin bir şekilde göstermeye başlayan İslami oluşumlardır.¹⁵⁷

11 Eylül terör saldırıları sonucunda devletler güvenliklerini kayb ettiklerini anlamışlardır. ABD ve Avrupa devletleri, yeni tehdit olgusunu köktendinci teröristler olarak belirlemiş ve terörün kaynağını Orta Doğu'da görmüşlerdir. Devlet güvenliklerini etkileyen bu terör ve buna bağlı olan köktendinci örgütler, soğuk savaş döneminden sonra gerçekleşen 11 Eylül saldırıları ile gündeme gelmiş ve dönemin

---

¹⁵⁵ Kuyaksil, "İdeoloji Unsuru Olarak Kullanılan Bazı Dini Kavramlar", s.85.

¹⁵⁶ Arpacı, "Terörizm ve Cihad", s.267.

¹⁵⁷ Kuyaksil, "İdeoloji Unsuru Olarak Kullanılan Bazı Dini Kavramlar", ss.88-89.

ABD başkanı Bush tehlikenin, iki kutuplu devlet, komünist veya faşist hareketlerden ziyade köktendinci terör örgütlerinden kaynaklandığı üzerinde durmuştur.¹⁵⁸

İslam ile şiddet arasında var olduğu kabul edilen ilişki 11 Eylül'den çok daha önce de mevcuttu. 1991 Körfez Savaşı, 1993 Dünya Ticaret Merkezinin Bombalanması, 1994 Cezayir'li aşırı dincilerin Air France uçağını kaçırmaları, 1998 Kenya ve Tanzanya'da Amerikan elçiliklerinin el-Kaide tarafından bombalanması¹⁵⁹ Bunlar arasında sayılabilir. Fakat gerçekleşen saldırılar sonrasında şiddet büyük bir hızla İslam'a ait olarak kabul edilmiştir.

Düşmana ihtiyaç duymak... Özellikle soğuk savaş döneminde komünist tehlikesi savunma konusunda devlete bir hayli destek olmaktaydı. Mevcut korku halkı hükümetin onları koruyacak kaynaklarına bütçe desteğinde bulunma zorunluluğunu doğurmaktaydı.¹⁶⁰ Böyle bir düşmanın yokluğu elbette masraflar için imkanları kısıtlamaktaydı. Soğuk savaş dönemi ya da sonrasında Birleşik Devletler bir düşmana ihtiyaç duymadı. Fakat bir düşmanın var olması istenilen korkunun oluşmasından isabetli bir durumdu. Soğuk savaş sonrası aranılan düşman kadim düşman İslam'dı. Fakat halkı ikna edecek istenilen korkuyu onlara verecek argümanlara kanıtlara ihtiyaç vardı. Korkuyu Sovyetler birliğinden İslam'a transfer etmek ancak bu şekilde mümkün olabilirdi. 11 Eylül olayı ise istenilen kanıtı önce siyasilere sonra halka bunu fazlasıyla vermiştir.

11 Eylül sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan ve Irak'ı işgali, yeni köktenci grup olarak nitelendirebileceğimiz cihadçıların dünyadaki terör eylemlerini artırmaya neden olduğunu söylemek mümkündür. Dünyanın çeşitli yerlerinde görülen saldırıların da bunlara örnek olarak gösterebiliriz.¹⁶¹

11 Eylül 2001 Saldırıları, 15 Kasım 2003 İstanbul'da Neve Şalon ve Beth İsrail Sinagogları'na düzenlenen saldırılar, 11 Mart 2004 Madrid Metrosunda gerçekleşen patlamalar ve 7 Temmuz 2005 İngiltere Londra'da gerçekleşen ve 21

---

¹⁵⁸ Abdurrahmanlı, "Büyüyen Terörizm", s.595; Arpacı, "Terörizm ve Cihad", s.270.

¹⁵⁹ Akdemir, "İslam'ın Avrupa'da algılanışı", s.12.

¹⁶⁰ Buehler, "Batı'nın Karanlık Tarafı", s.128.

¹⁶¹ Akdemir, "İslam'ın Avrupa'da algılanışı", s.2.

Temmuzda tekrar eden saldırılar, 7 Ocak 2015'te Fransa'da gerçekleştirilen saldırılar büyük bir güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalan Avrupa Ülkelerini harekete geçirmiştir.¹⁶²

New York, Madrid ve Londra'da gerçekleşen terör saldırılarının ardından birçok AB ülkesi ülkelerde Müslümanlara karşı önyargı, ayrımcılık ve dışlamanın arttığı gözlemlenmiştir.¹⁶³ Saldırıları Avrupa'da halkın tamamında olmasa bile önemli sayabileceğimiz bir kısımda tarihin derinliklerinden beslenerek gelen İslam'a ve Müslümanlara yönelik kaygıları gün yüzüne çıkarmıştır. Avrupalılık kimliğinin, Avrupa'nın refahının korunması İslamofobik eylemlerin de bu şekilde temelini oluşturmuştur.

DAEŞ, El-Kaide'den devraldığı küresel şiddet ağı yönetmeye başlamış, insanların tüyler ürperten işkencelerle öldürülmesi, bunların bütün dünyaya yayılmasıyla da bütün Dünya üzerinde bir korku oluşturmuştur. 11 Eylül saldırılarının derin izler bıraktığı dünyada İslam ile şiddet ve terörün birlikte anılmasına sebep olmuştur. Böyle bir dünyaya ikinci büyük darbeyi DAEŞ vurmuş ve eylemleri yüzünden bütün dünya İslami terör adı altında İslam ve Müslümanları bir güvenlik tehdidi olarak algılanmaya başlanmıştır. DAEŞ'in hayali İslam ve Batı arasında medeniyetler çatışmasını kurgusu oluşturmaktır. DAEŞ'in Müslümanları temsil ettiği; İslamiyet'in ise Batı değerlerine düşman olarak tasvir edilmesidir.¹⁶⁴

Geçmişte 11 Eylül saldırıları İslamofobi için ne kadar önemli bir eylemse günümüzde Daeş eylemleri de İslamofobiyi bir o kadar etkilemektedir. Bunun bir örneği olarak yakın tarihteki Fransa'da gerçekleştirilen saldırıyı örnek olarak göstermemiz mümkündür.

Fransa, Birinci dünya savaşının bitmesinin ardından beş yıl boyunca ülkeye göç alımı yaşanmıştır. Bu göç olaylarının yanı sıra sömürge döneminde Fransa pek çok Kuzey ve Orta Afrika'da pek çok Müslüman ülkelerini uzun süre yönetmiştir. Bu sömürge çağının bir sonucu da daha iyi yaşam imkanı isteyen pek çok Müslüman'ın

---

¹⁶² Akdemir, "İslam'ın Avrupa'da algılanışı", s.3.

¹⁶³ Akdemir, "İslam'ın Avrupa'da algılanışı", s.3.

¹⁶⁴ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.283.

Fransa'ya göç etmesi olmuştur. Böylelikle Fransa kapıları Müslüman Fransızların varlığını sürdürebilmesi için açılmıştır.¹⁶⁵

7 Ocak 2015 tarihinde mizah dergisi Charlie Hebdo saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırının ardından kendisini İslamî bir oluşum olarak gören DAESH, bu saldırıyı İslam ve Fransa'da ezilen Müslümanlar adına gerçekleştirdiğini açıkladı. Bu gelişmeler sonucunda önceden temelleri atılmış, Müslümanlara ve İslam'a karşı pek çok kaynaktan önyargıları oluşturulmuş Fransız halk ülkelerinde İslam'ın varlığından rahatsız ve korku içinde olduklarını göstermişlerdir. İslam'ın bir din olarak Avrupa'da olmasına karşı öfke ve korkularını göstermeleri için yeni bir ortam oluşmuştur. Bu saldırı Batı Medeniyetine karşı İslamcı radikallerin saldırısı şeklinde yansımıştır.¹⁶⁶

Paris'te 127 kişinin hayatını kaybettiği bu saldırı sonrası Avrupa'nın sağcı partileri sığınmacıları hedef alan söylemlerini açıklamaya başlamış, sığınmacı akının önüne geçilmesi çağrısında bulunulmuştur.¹⁶⁷

Bunun yanında sağduyulu tavır sergileyen Fransa Cumhurbaşkanı Hollande, Müslümanlara tepki yöneltmemesi çağrısında bulunmuş ve ABD eski başkanlarından Jimmy Carter da bu olayla İslam dininin daya yakından bakmanın gerekliliğini böylece İslamofobinin azalmasına bir fırsat olacağını belirtmiştir.¹⁶⁸

İslamofobinin oluşmasında en önemli etkenlerden biri olan siyaset, Paris saldırılarından sonra da kendini göstermiştir. Bazı siyasi akımlar, İslam adına ortaya konan şiddete, İslam'ın bir din olarak Avrupa'da olmasına karşı öfke ve korkularını göstermek için yeni bir ortam bulmuş oldular.¹⁶⁹

Paris saldırılarından sonra Avrupa'da ve ABD'de Müslümanlara karşı önyargılar artmış medyanın da desteğiyle hızla yayılmaya çalışılmıştır. Olaylar

---

¹⁶⁵ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.253.

¹⁶⁶ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.257.

¹⁶⁷ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.259.

¹⁶⁸ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.259.

¹⁶⁹ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.259.

Müslümanlar tarafından şiddetle kınanmasına lanetlenmesine rağmen pek çok Müslüman İslamofobik saldırılara tacizlere maruz kalmıştır.¹⁷⁰

Burada sorulması gereken esas soru, DAEŞ şiddet görüntüleri mi İslamofobiyi üretiyor, yoksa Batı'daki İslam'a karşı önyargılar ve dışlamalar mı İslamofobiyi oluşturan şiddete neden oluyor?

Bu soruya tek taraflı cevap vermek doğru değildir. Nitekim DAEŞ'in İslamofobinin esas kaynağı olarak görmek bizi kısır bir döngü ile karşı karşıya bırakacaktır. DAEŞ, cihad gibi İslami terminoloji kendi terör faaliyetlerini meşrulaştırmak için kullanmıştır. Müslümanları temsil ettiği düşüncesini oluşturduğu dünyada İslamofobik düşünceye sahip olan pek çok toplumda İslami terörle ilişkilendirilmesinde önemli bir etken olmuştur.

2.4.Müslüman Toplumlardaki Kadın Anlayışı

Batı, İslam'ı şiddet ve terörle ilişkilendirmiş, ve zihinlere bu şekilde hitap etmiştir. Oluşturulan bu zihniyetin yanında İslamî şiddetin temelinin aile ekseninde olduğu da söylemlerdeki yerini almıştır. Şöyle ki; İslam, erkek egemen bir bakışa sahip olan, kadının temel hak ve özgürlüklerini tanımayan, kadına kendini geliştirme ve ifade etme imkânı vermeyen hatta ona yönelik şiddeti onaylayan bir din olarak anlatılmaktadır.¹⁷¹

2004 yılında Almanya'da yapılan bir araştırmada “İslam dininde erkek ile kadını çağrıştıran nedir? Sorusuna %93 oranında “Kadının baskı altında tutulması cevabını verilmiştir.” 2006 yılında yine Almanya'da yapılan bir araştırma sonucunda %91 oranında bir kesim kadına hiçbir hak tanımayan bir din olarak İslam'ı gördüğünü göstermiştir.¹⁷²

Avrupa'da yaşayan Müslümanları, Balkanlardaki ve İspanyol Kuzey Afrika'sındaki Müslüman topluluklar, İşçi ve mülteci olarak gelenler ve Avrupalı mühtediler olmak üzere üç sınıfta toplamak mümkündür.. Bu gruplar içerisinde

¹⁷⁰ Barın, *Tedirgin Nefret*, s.260.

¹⁷¹ Martı, “Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı”, s.40.

¹⁷² Göknel, *İslamofobi-II*, s.112.

kadının konumu ve hakları açısından en ciddi eleştirilere maruz kalanlar göçmen yerleşimciler ve bir zamanların sömürge halkları olmuştur.¹⁷³

Görsel olarak İslam ve Müslüman görüntüsü veren şahıslar, özellikle hicab ve türban giymiş olan kadınlar, İslamî binalar ve İslam'a ait olmasalar da öyle görünenler hedef teşkil etmişlerdir.¹⁷⁴

Avrupa'da hem Müslüman varlığı hem de Müslüman kadının durumu sürekli tartışma meselesi haline gelmiştir. Bu kadar çok Müslüman'ın Batılı yaşama entegre olmasının mümkün olup olmaması, Müslümanların Avrupa'da ve Müslüman kadının bizzat kendi ailesi içinde neye ne kadar hakkı olduğu her türlü konuşulur hale gelmiştir.¹⁷⁵

İslam'ın tanımladığı Müslüman kadın formu ile modernizmin kadın formu arasındaki farklılıklar, çelişkinin odağına oturmaktadır ki, başörtüsüne dair yaşananlar bunun en bariz yansımalarıdır.¹⁷⁶

“Müimin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Açıkta kalanlardan başka süslerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınları, hizmetlerinde bulunan köleleri ve câriyeleri, cinsel arzusu bulunmayan erkek hizmetçiler, kadınların cinselliklerinin farkında olmayan çocuklar dışında kimseye süslerini göstermesinler. Yürürken, gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah'a tövbe edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz!” Nur Suresi 30. Ayetinde belirtildiği üzere Müslüman kadınlara ayetteki istisna edilen kişiler dışında ziynetlerini, mahrem yerlerini göstermemeleri emredilmiştir. İslam'da örtü kadının mahremi olmayan erkeklerle toplumsal ilişkilerinde saçlarını ve bedenini örterek onlara karşı kendisini çekici hala getirmekten sakınmak şeklindedir.

¹⁷³ Martı, “Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı”, s.37.

¹⁷⁴ Göknel, *İslamofobi-II*, s.12.

¹⁷⁵ Martı, “Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı”, s.39.

¹⁷⁶ Martı, “Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı”, s.43.

Ayrıca başörtüsünü İslam'ın bir bayrağı olarak görmeleri, bunun kadını ikinci sınıf bir insan konumuna düşürdüğü düşünülmektedir. Yahudilerin simgesi olan yıldız nasıl bir dini sembol ise Müslüman kadının başörtüsü de aynı onun gibi dini bir sembol olarak görülmüştür.¹⁷⁷

Bununla birlikte Müslüman erkek karşısında ondan aşağı bir varlık olduğu, gerektiğinde ondan şiddet görmesinin mübah olduğu düşüncesi İslamofobik düşünceler arasında önemli bir yere sahiptir.¹⁷⁸

Peki Avrupa'da kadının bu şekilde algılanmasının temel sebepleri nelerdir? Tarihi süreç içerisinde özellikle işçi göçlerinin yaşanması ve bir çok Müslüman ülkeden ailelerin topluca Avrupa'ya göç etmesinin, Avrupa hayatında kadına nasıl bakıldığına göz atmanın faydası olacaktır. Öyle ki artık Avrupa bu bir arada yaşamının vermiş olduğu etkileşimle İslam üzerinde önyargılı veya değil bir yargıya varacaktır.

Avrupa'da Müslüman kadın gerçeği üç kuşakta şu şekilde incelenmiştir:¹⁷⁹

1-Kırsal kökenli erkek işçilerin eşleri olarak Avrupa'ya gelen Neredeyse hiç bir şekilde görünür olmayan bu kadınlar, dil öğrenme ihtiyacı hissetmemiş, Avrupalı ile iletişim kurmaktan kaçınarak daima bir savunma refleksi içinde hareket etmiş, sosyal hayata katılmamış, sadece ev işleri ile gününü geçirmiş ya da fabrikadan eve mekik dokumuştur. Bu kuşağın kadınlarının ailevi sorunları aşmada zorlandıkları, yalnız ve yardımsız kaldıkları, pek çoğunun bedenen ve ruhen hastalandıkları bilinmektedir.

2-Avrupa'da doğan ve büyüyen, anne-babası göç tecrübesi yaşayan "misafir" işçiler olsa da, kendisi "kalıcı" bir duygu ve fikir dünyasına sahip Artık Müslüman genç kızlar dil öğrenmekte, okul görmekte, aileleriyle aralarındaki eğitim mesafesi hızla açılırken topluma yakınlaşmaya dair "uyum" sorunlarıyla cebelleşmektedir.

---

¹⁷⁷ Göknel, *İslamofobi-II*, s.114.

¹⁷⁸ Göknel, *İslamofobi-I*, ss.184-188.

¹⁷⁹ Martı, "Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı", s.38.

3-Misafir işçi konumundaki dedelerin Avrupa vatandaşı olan torunları, Gettolardan çıkıp şehrin merkezine ve zengin bölgelerine doğru ilerleyen, kendi işini kuran, ev alıp yerleşik hayatı benimseyen üçüncü kuşakta genç kız ve kadınlar dil sorununu çözmüş görünmektedir. Avrupa’da doğmuş ve büyümüş, kültüre aşina olmuş haliyle bu yeni nesil, kenar mahalleleri terk edip işlek caddelere çıkacak, haklarını sorgulayacak, kimlik arayışına -ve bunalımına- girecek, misafir işçi statüsünü reddedecektir.

Avrupa’nın, özellikle yaşanan pek çok olay doğrultusunda İslam ile tanışma hikâyesinde bir kılıç görünümü silinmez bir iz bırakmıştır. İslam’ın toplumdan soyutlanıp, ötekileştirilmesiyle bir Avrupalılı kimliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Ortaçağ sonrasından bugüne İslam’ı şiddet ile özdeşleştirerek yapılan çalışmalar Avrupalı bilinçaltında yer etmiş ve 11 Eylül 2001’de büyük bir patlama yaşamış, İslam’ı sembolize eden her türlü ayrıntı bir tehlike ve güvenlik tehdidi olarak algılanır hale gelmiştir. Bu süreçte İslami semboller arasındaki yeri tartışılmaz olan başörtüsü ve Müslüman kadınların giyim tarzı da nefretleri hızla üzerine çekmiştir.¹⁸⁰

Kendisini din adı altında cihada tabi olduğunu söyleyip, dünya üzerinde binlerce masum insanı katleden terör gruplarının dünya hırsı, Müslüman halkların bile İslam algısını yaralamış durumdadır. Yaşanılan acı olaylardan doğan tabloya baktığımızda ise, kadınların katledilmesi, masum kız çocuklarının kaçırılması, tecavüze uğraması ve satılması, tüm yeryüzü ahalisi gibi Avrupalıların da barışsever ve kadına saygılı bir Müslüman imajı kurgulamasını zorlaştırmaktadır.¹⁸¹

Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu (IHF) 2005 yılında “AB’de Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılık” başlıklı bir rapor yayımlamış ve Avrupa’daki Müslümanların artık “içimizdeki düşman” gözüyle görülmeye başladığına dikkat çekmiştir. Raporla Avrupa basınının da ayrımcılığa katkısının olduğu belirtilmekte ve Fransa’daki başörtüsü yasağının Müslümanlara yönelik

---

¹⁸⁰ Martı, “Avrupa’da Müslüman Kadın İmajı”, ss.39-40.

¹⁸¹ Martı, “Avrupa’da Müslüman Kadın İmajı”, ss.40-41.

önyargıları güçlendirdiği vurgulanmaktadır. Raporu göre, Almanların yüzde 80'i İslam kelimesini 'terör' ve 'kadına baskı' ile özdeşleştirmektedir.¹⁸²

Avrupa'da Müslüman kadının portresinin en güzel açıklaması şu şekildedir; *"Avrupa'da Müslüman kadın üzerinden İslam'ı okuma çabası, kadının varlığı, konumu, onuru, hakları ve sorumlulukları kimi zaman iyi niyetli araştırmaların kimi zaman da art niyetli alanlara konu olmuştur. Kadının şahitliği ve mirastaki payı, çok eşle evlilik, nikâhta veli şartı, kadının dayak ile cezalandırılması gibi klasik konular, bir sonraki adımda töre ve namus cinayetleri, zorla ve küçük yaşta evlilikler, kız çocuklarının okutulmaması gibi güncel meselelere kaymaktadır. Bir genç kızın başındaki örtü bile özgürlüğünün nasıl kısıtlandığına ve baskı altında tek tip giyime zorlandığına dair en açık ipucudur. 11 Eylül sonrası, erkeklerin aksine en azından ilk bakışta kimliklerini gizlemeleri mümkün görünmediğinden, başörtülü Müslüman kadınlar sataşmaların hedefi haline gelmiştir."*¹⁸³

Fransa'da, kamuya açık alanlarda yüzü tamamen kapatan peçe ile dolaşmasını yasaklayan öneri Danıştay tarafından kabul edilmiştir. Buna göre peçe yasağına uymayan ve sokakta peçe takmakta ısrar eden kadınlara yönelik 150 Avro para cezası ve vatandaşlık kursuna katılım zorunluluğu getirilmiştir. Bu çerçevede altı aylık süre zarfında 200 kadın mahkemeye sevk edilmiştir. Benzer şekilde İtalya'da peçe ve burkanın yasaklanmasını öngören bir yasa tasarısı meclis gündemine alınmış, Almanya'da göçmen kadınların doğurganlığının Almanlardan daha yüksek oluşunun ülkenin geleceği bakımından büyük bir risk olarak değerlendirildiği uzun tartışmalar yaşanmış, Hollanda'da Özgürlük Partisi lideri GeertWilders başörtülü kadınlardan özel vergi alınmasını teklif etmiş, İspanya'da Mayorka adasına bağlı belediyelerde kamuya açık alanlarda başörtüsü ve çarşaf kullanımı yasaklanarak para cezası öngörülmüştür.¹⁸⁴

¹⁸² Tuba Er, Kemal Ataman, "İslamofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 2, c. 17, 2008, s.760.

¹⁸³ Martı, "Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı", s.42.

¹⁸⁴ Zeynep Songülen İnanç, Selvet Çetin, *Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı Dışlayıcılık ve Ayrımcılık, Stratejik Düşünme Enstitüsü*, Ankara, 2011, s.13.

Olumsuz Müslüman kadın tasavvurunun olumluya çevrilmesi mümkün olabilir mi?

Kadının asli günah kadar eski bir düşünceyle suçlu gösterilmesine izin vermeyen bir din olarak, İslam'ın asli kaynaklarıyla öğretilmesi, toplum içerisindeki problemleri düşüncelerin düzeltilmesi gerekmektedir. Avrupalı halkın uyum içerisinde yaşaması için top yekün bir entegrasyona başvurmak yerine yabancı ama içinde yaşamak durumunda kaldığı kitlenin kültürel geçmişini dikkate almasına fayda vardır.

Avrupa'nın, Müslüman kadına kültüründen, töresinden, kopup geldiği bağlarından bağımsız birer İslam sembolü gözüyle yaklaşması bugünkü mevcut yanlış yargılara götürülmesinin en önemli sebeplerini teşkil etmektedir. İbadetlerin gizli yapılmasının istenilmesi, Müslüman kadının başörtüsünü çıkartması istenilmesi çözüm değil aksine birlikte yaşama mecbur bırakılan bu iki yabancı unsurun düşmanca hislerine sebep olacaktır.

Avrupa Endülüs'ten bu yana yaşanan kötü olaylarının beraberinde yapmış olduğu Yahudi katliamının göstergesi olarak farklı milletlerle bir arada yaşama konusunda sınıfta kalmıştır. Bunun temel sebebi de medeniyetlerin kaynağı olarak Avrupa Medeniyetini görmesi hiçbir şekilde Avrupalı kültürüne gelecek olan saldırı ya da bozulmalara müsaade etmeme düşüncesidir. Bu düşünceyle içinde barındırdığı çeşitli milletleri entegrasyon yoluna gitmiş ya da Avrupa'dan dışlamıştır.

Oysa ki, entegrasyon, kendi kimliğini, benliğini, millî ve dinî değerlerini terk etmek, yaşam ve giyim tarzını değiştirmek değil, kendi kimlik ve değerleriyle yaşadığı topluma katkı sağlamak ve toplumun aktif bir parçası olmaktır. Dolayısıyla siyasilerin Müslüman kadını değiştirmek, dönüştürmek ve asimile etmek yerine, geliştirmek, düşünsel zenginliğinin, yetenek ve tecrübelerinin önündeki engelleri kaldırarak topluma katkı sunmasına yardımcı olmak için çalışmaları akıllıca olacaktır.¹⁸⁵

Entegrasyon iki yönlü bir süreçtir. Avrupalı Müslümanların pek çoğu toplumun geriye kalanıyla ilişkiye geçmek için daha fazla çaba göstermeleri

¹⁸⁵ Martı, "Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı", s.44.

gerektiğini kabul etmektedir. Aynı zamanda Avrupa'nın politik liderleri de kültürlerarası anlamlı diyalogu geliştirmek ve ırkçılık, ayrımcılık ve marjinalleştirmeye daha etkili bir şekilde baş etmek için daha fazla çaba harcamalıdır. Bu da farklılığa saygı göstermek, temel hakları korumak ve hepimiz için eşit olanakları garanti etmek anlamına gelir.¹⁸⁶

Sağlıklı bir Müslüman kadın imajı için kadınların topluma karışmalarına, kendilerini ifade etmelerine, her Avrupa vatandaşı kadar özgür hissetmelerine ve kanunların kendilerine tanıdığı yetki çerçevesinde müteşebbis olmalarına imkân tanınmalıdır. Bu hususta Hıristiyan toplum kadar Müslüman erkeklerin de bilinçlendirilmeleri şarttır.

“...Müslüman kadının hayatındaki görünümünden sadece birkaçıdır ve İslamî değil kültürel niteliktedir. Töreden kaynaklanan hatalı tutum ve davranışları İslam'a mal etmek, namus cinayetlerini, kadına yönelik şiddeti ve erken yaşta zorla evlendirmeleri İslam'la bağdaştırmak da aynı parçacı bakışın ürünüdür. Bu çarpık yaklaşımı izale etmek için gelenek ve İslam, töre ve din arasındaki fark ısrarla anlatılmalı, töreden beslendiği halde İslam'la bağdaşmayan hususlar hem Avrupalı zihinlere hem de Müslüman topluma izah edilmelidir.”¹⁸⁷

Buradan şu sonuca ulaşmak mümkündür. Müslümanların bugün maruz kaldığı birçok eleştiri ve karalamaların sebepleri onların İslam'ı yaşama biçimlerinden kaynaklanmaktadır. Kültür, örf adet, töre gibi toplumu şekillendiren unsurlar İslam olarak sunulduğu takdirde zaten hazırda bekleyen batı eline geçen bu fırsatı ustaca değerlendirecek ve Müslümanlara ve İslam'a karşı kullanmaktan geri durmayacaktır.

¹⁸⁶ Canatan, “İslamofobi ve Anti-İslamizm”, s.39.

¹⁸⁷ Martı, “Avrupa'da Müslüman Kadın İmajı”, s.45.

SONUÇ

İslamiyet'in tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte, başlangıçta Arap Yarımadasında varlığını sürdüren bu yeni oluşum, sadece bidat ve kafir bir din olarak görüldü. İslam'ın Arap Yarımadası'ndan çıkıp kıtalar aşan bir ilerleme söz konusu olmasıyla birlikte gerçek bir tehlike olarak görülmeye başlandı.

Başlangıçta savaşla geri püskürtülmeye çalışılan din hız kesmeden Hıristiyan topraklarında ilerlemeye başladı. Özellikle VIII. yüzyılda Endülüs'ün fethedilmesi bu yeni bidat dinle halkın tanışmasına ve bir arada yaşamasına sebep oldu. İslam hakkında kulaktan duyma bilgilerle hayatını devam ettiren Batılı halk zamanla içinde barındırdığı bu yabancıya düşmanlık beslemeye başladı. Akabinde gelişen pek çok tarihi olayla artık Batı ve doğunun yetiştirdiği din olan İslam birlikteliği gözle görünür oranda arttı.

Savaşlarla geçen yılların ardından Avrupa'ya işçi göçlerinin başladığı 1960'lı yıllar bu bir arada yaşama tecrübesini doruklara çıkarmıştır. Üstün Avrupa kültürü, barbar, sapkın ve medeniyet yoksunu bu insanlarla yaşamaya başlamıştır. O güne kadar aşığılama ve yok saymalarla devam eden Müslümanlarla birlikte yaşam, Sovyetlerin dağılıp ortak düşmanın yok olmasıyla yeni düşman arayışına girilmesiyle farklı bir boyut kazandı. Batı'da bütün bunlar yaşanırken Doğu'da işgal altındaki Müslüman halk direnişinin başlaması o güne kadar zaten var olan Müslümanlara karşı düşmanca tavra yeni bir isim bulacaktır.

İslam dünyasında yaşanan işgaller o topraklardaki Müslümanlara direniş mücadelesine sürüklemiş, bu mücadeleler doğrultusunda oluşturulan örgütler zaman içinde amacından çıkıp terör faaliyetleri sergilemeye başlamasıyla Batı Müslümanlara duyduğu korku, nefret ve düşmanlığı, karşı saldırı ve hareketlerle kendini gösterecektir. Endülüs'ten bu yana Müslümanlara karşı sergiledikleri düşmanca tavırları bu terör faaliyetleri neticesinde meşrulaştırma yoluna gitmişlerdir. İşte bu noktada Müslümanlara karşı düşmanca tavırları bir isme kavuşmuş olur ve İslamofobi tarih sahnesine çıkar. Ne yazık ki, dinin suistimal edilmesiyle, Avrupa'da ezilen Müslümanlar, İslam adına çektikleri sıkıntılara bir tepki verme ihtiyacı ve İslam dinine karşı cehaletleri onları terör örgütlerine bağlanmaya itmiştir. Bunun

sonucu olarak sergilenen terör faaliyetleri Avrupa’da İslam anlayışına karşı olumsuz düşünceleri perçinlemiştir.

Özellikle 11 Eylül sonrası bu faaliyeti üstlenen örgütün İslam adına cihadını gerçekleştirdiğini iddia etmesi, İslam’a karşı nötr durumundaki pek çok bölgeyi İslamofobik bir hal içerisine sokmuştur. 11 Eylül İslamofobinin en önemli dönüm noktasıdır ve bunun ardından geçen onca yıl sonra meydana gelen pek çok terör örgütüne slogan olarak örnek olmuştur. Bugün dünya gündeminde gerçekleşen saldırıların ardından faillerin Müslümanlar olacağı ön yargısı bu örgütlerin eseridir.

Batı’nın tarih boyunca sergilediği İslam karşıtı düşünceleri ve eylemleri Müslümanlardan gelen pek çok yanlış faaliyet doğrultusunda ustaca kullanıp bunu İslamofobi adı altında haklılığına bir delil olarak sunmuştur. Medyanın kitleleri etkileyen gücü, siyasilerin halkın milliyetçi kimliğiyle oynaması vb faktörlerin etkisiyle bugün İslamofobi ve buna bağlı hareketler maalesef meşru bir savunma olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

ABDURRAHMANLI, Elvin, “Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2018, s. 586-605.

AKDEMİR, Erhan, “11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından İslam’ın Avrupa’da Algılanışı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, c.8, 2009, s. 1-26.

AKINCI ÇÖTOK, Nesrin, TAŞDELEN, H.Musa, “Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2013, s.1-13.

ALGAR, Hamid, “Humeyni”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.18, 1998, s358-364.

ARPACI, Işıl, “Terörizm ve Cihad Üzerine Kavramsal Bir Mukayese”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 34, c. 19, 2018, s.263-294.

AYDIN, Abdulghani, *Afganistan’da Taliban Hareketinin Ortaya Çıkışı Ve Mezhebi Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2010.

AYHAN, Veysel, “HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam”, *Ortadoğu Etütleri*, sayı 1,c.1, 2009, s. 99-134.

BARIN, Hilal, *Tedirgin Nefret İslamofobi ve DAEŞ*, Tezkire Yayınları, İstanbul, 2016.

BİLGÜ, İlhan, “Afganistan”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, c.1, 1988, s.401-411.

BODUR, H. Ezber, “Dini Motifli Terör Fenomeni ve İslam’ın Siyasal İstismarı”, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 5, 2005, s.65-88.

BUEHLER, Arthur F., “İslamofobi: Batı’nın Karanlık Tarafı’nın Bir Yansıması”, trc. Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014, s.123-140.

BÜYÜKKARA, Mehmet Ali, *Çağdaş İslamî Akımlar*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2016.

CANATAN, Kadir, “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım”, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2007, s.19-62.

CANATAN, Kadir, “İslamofobi’nin Tarihsel ve güncel Görünümleri”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.8-11.

ÇOBAN KENEŞ, Hatice, “Yeni İrkçi Söylemlerin Eklemliliği Ve Medyanın İşlevi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.69, 2014, s.407-433.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011.

ER, Tuba, Kemal Ataman, “İslamofobi ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 2, c. 17, 2008, s.747-770.

ESPOSITO, John L., İbrahim Kalın, *İslamofobi 21. Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, trc. İsmail Eriş, İnsan Yayınları, İstanbul, 2015.

GÖKNEL, Ergun, *Düşman’dan Terörist’e İslamofobi-II*, Kanes Yayınları, İstanbul, 2015, s.11.

GÖKNEL, Ergun, *Öteki’den Düşman’a İslamofobi-I*, Kanes Yayınları, İstanbul, 2015.

HIDIR, Özcan, “ Anti-Semitizm ve Anti-İslamizm Benzerlikler ve Farklılıklar”, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni yayımları, Ankara, 2007, s.63-99.

KARACA, Hasan, “Kaygılı Kargaşalar”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.20-22.

KARAMAN, M. Lütfullah, “Filistin”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, c.13, 1996, s.89-103.

KAYA, Mevlüt, Avrupa'da İslamofobi ve Türkofobi: Gümölcine'de Yenice Mahalle Camii'nin Kundaklanması Örneği, *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, sayı 2, 2018, s.131-149.

KEPENEK, Büşra, “Avrupa’da İslam Düşmanlığı ve İslamofobi”, *Avrupa’da Göç ve İslamofobi*, Ed. Bünyamin Bezci, Soner Tauscher, Fikret Topal, Sakarya Üniversitesi Diaspora Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİAM), Ankara, 2017, s.119-1999.

KİRMAN, M. Ali, “İslamofobinin Kökenleri Batılı Mı, Doğulu Mu?”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, sayı 21, 2010, s.21-39.

KİRMAN, M. Ali, “Müslümanların İslamofobi İle İmtihanı”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, 2012, s.5-7.

KİRMAN, M. Ali, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2004.

KORKMAZ, Sıddık, “Selefilige Karşı Reddiyeler”, *Tarihte ve Günümüzde Selefilik Milletlerarası İlmî Toplantı*, İstanbul, 2014, s.449-482.

KÖYLÜ, Mustafa, TURAN, İbrahim, “AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü: Tehdit Mi, Yoksa Fırsat Mı?”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı 29, 2010, s.5-34.

KUYAKSİL, Ali, “Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar”, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM-UHAD)*, sayı 1, 2014, s.79-114.

MARTI, Huriye, “İslamofobi ve Avrupa’da Müslüman Kadın İmajı”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.7, sayı 13, 2018, s.36-46.

OKUMUŞ, Fatih, “Avrupa’da İslamofobi ve Mâbâdı”, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, ed. Kadir Canatan, Özcan Hıdır, Eski Yeni Yayınları, İstanbul, 2007, s.119-143.

ÖZDEMİR, Mehmet, “Endülüs”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.11, İstanbul, 1995, s.211-225.

ÖZEL, Ahmet, “Cihad”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.7, İstanbul, 1993, s.527-531.

SAYIN, Eylem, CANDAN, Hakan, “Küresel İrkçiliğin Yükselişi”, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı 4, 2016, s.35-46.

SONGÜLEN İNANÇ, SELVET ÇETİN, Zeynep, , *Avrupa’nın Kendine Dönen Silahı Dışlayıcılık ve Ayrımcılık*, Stratejik Düşünme Enstitüsü, Ankara, 2011.

SUMBAS, Ahu “Batı Avrupa’da Yükselen Yeni-İrkçilik Üzerine Bir Deneme”, *Alternatif Politika*, c.1, sayı 2, 2009, s. 260-281.

ŞAHİN, Damla, “Taliban’ın Ortaya Çıkışı ve ABD’nin Örgütün Gelişim Sürecindeki Etkisi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2016, s.226-245.

ÜSTÜN, İsmail Safa, “İran”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.22, 2000, s.400-404.

VOLKAN, Vamik D., “The Need to Have Enemies and Allies: A Developmental Approach”, *International Society of Political Psychology*, sayı 2, c. 6, 1985, s.219-247.

TUNÇ YAŞAR, Fatma, ALKAN ÖZCAN, Sevinç, KOR, Zahide Tuba,
Siyonizm Düşlerinden İşgal Gerçeğine Filistin, baskı 7, ihhkitap, İstanbul, 2011.

YEL, Ali Murat, Avrupa ve İslam, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 262, Ankara,
2012, s. 12-15.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Sıddıka YILMAZ, 1991 yılında Konya’da doğdu. İlk ve ortaöğretimini Karaaslan Cumhuriyet İlköğretim okulunda tamamladı. 2009 yılında Konya Merkez İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu. 2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2016 yılında Karapınar Kayalı Ortaokulu’na Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak atandı.

